

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ.

Редакторъ: Антонъ Борлаковъ.

Одобрено отъ Министерството на народн.
просвѣщение за училищнитъ библиотеки
съ окр. № 9952 отъ 11 априль 1921 год.

ГОД. XII.

КНИГА 2.

Ноемврий 1932 год.

== ВАРНА ==

СЪДЪРЖАНИЕ:

I. Отъ теорията за практиката.

1. *Ант. Борлаковъ.* — Учебниятъ методъ на новото училище.
2. *Т. Димитровъ.* — Комплексно обучение:
 - а) Основи на комплексното обучение.
 - б) Комплекси и центрове на интереса.

II. Изъ практиката за практиката.

1. *Ник. К. Попова.* — Какъ станэхъ разказвачка.
2. *П. Андреевъ.* — Самички.
3. *Ат. Чешмеджиевъ.* — Подготовка за зимата.
4. *Кети Женцеръ.* Свободни детски игри :
 - а) Черъ човѣкъ,
 - б) Риболовъ,
 - в) Ловъ на лисица.
5. *Ст. Ц. Даскаловъ.* — Есененъ вѣтъръ.
6. *Б. Тотевъ.* — Зима, Птички и снѣжинки.
7. *Ст. Ц. Даскаловъ.* — Ябълкаринъ.
8. *К. Георгиевъ.* — Хорце.
9. *Ил. Н-овъ.* — Зимна картинка.

III. Изъ училището и живота.

1. Училищна реформа въ Англия.
2. Подборъ на ученицитъ въ германскитъ основни училища.
3. Подборъ на ученицитъ въ Лиежъ.
4. Протиаоалкохолно обучение въ Швеция.
5. Децата и филмитъ отъ войната.
6. Основното образование въ Югославия.
7. Опрѣснителни курсове за училищни инспектори въ Ромъния.

VI. Рецензии и книгописъ.

1. *П. Флоровъ.* — Практиката ми по формознание и практическа геометрия въ III и IV отдѣленіе. Разглежда Б. Илиевъ.
2. Нови книги.

Всѣки абонатъ, който запише трима абонати на „Педагогическа практика“ и предплати цѣлия абонаментъ, ще получи даромъ по свой изборъ едно пълно течение отъ изтеклитъ годишници на списанието или книги за 40 лв. отъ книгитъ, посочени въ списъка на третата страница на корицитъ.

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ ЗА ОСНОВНИ УЧИТЕЛИ

Редакторъ: Антонъ Борлаковъ.

Год. XII.

Ноемврий 1932 г.

Книга 2.

Антонъ Борлаковъ.

УЧЕБНИЯТЪ МЕТОДЪ НА НОВОТО УЧИЛИЩЕ.

Новото училище се стреми да подготви своитѣ възпитаници за *деенъ самостоятеленъ животъ*. Стреми се да създаде отъ тѣхъ *волеви личности*, способни да се саморжководятъ, да задоволяватъ сами своитѣ нужди и сами да творятъ своето щастие.

Пътятъ, по който може да се постигне тая голѣма задача, е отдавна посоченъ отъ велики мждреци и педагози. Той е пътятъ, по който самиятъ животъ отъ паметивѣка учи и малки и голѣми, и млади и стари, и дивака и културния човѣкъ. По него сж добили своята най-добра подготовка за живота милиони отъ човѣцитѣ на труда и дѣлото, мнозина отъ които никога не сж прекривали прага на училището, милиони отъ създателитѣ на материалнитѣ и духовнитѣ блага, хиляди отъ творцитѣ на културата и напредѣка въ всички общества и времена.

Само по пътя на доброволнитѣ усилия и трудъ, но пълната *самодейностъ*, предизвиквана и потиквана отъ *живо чувствувани нужди*, могатъ да се усвоятъ трайно знания и сръчности, да се развиватъ и оформяватъ сили и способности, да се придобиватъ здрави навици, необходими въ борбата за съществуване.

По сѣщия пътъ детето, преди да постѣпи въ училището и, следъ като постѣпи тамъ, вѣнъ отъ него—въ живота—добива много отъ своитѣ знания, умения и навици, които го улесняватъ да се приспособи къмъ обществената и природната сръда, въ която живѣе. Животътъ го учи на много работи по свой собственъ методъ така, както никое училище въ свѣта не може да го научи.

Образътъ на тоя методъ е живо представенъ въ нашата народна приказка „Неволя“. Баща изпраща дветѣ си момчета въ гората за дърва.

— Ами ако се строши колата, кой ще ни я поправи?
— пита едното момче.

— Неволята! — отговаря усмихнато бащата.

Отиватъ. Осьта на претоварената кола се строшава. Викатъ „неволята“ на помощ. Не идва. Тогава дветъ братчета решаватъ сами да си помогнатъ. Напрѣгатъ умъ, воля, мисци. Мислятъ, съобразяватъ, дѣлатъ, чукатъ и най-после поправятъ строшената ось. Нуждата, „неволята“, ги научва на това, що по-рано не сж знаели. . . Така, всѣки день въ живота нуждата учи и малки и голѣми. Учи ги, сами да разрешаватъ задачите, които тя имъ поставя. Учи ги, да се уповаватъ на себе си, на своитъ сили и способности.

Разновиднитъ тѣлесни и душевни нужди сж главнитъ двигатели въ всѣка човѣшка дейность, въ всѣко „учене“. Въ тѣхъ се криятъ най-мощнитъ потници на ония сапопроизволни стремежи, наречени *интереси*, безъ които душевното развитие е немислимо. Нуждитъ дирятъ пжтища, начини и срѣдства да бждатъ задоволени. Тѣ потикватъ детето, както и възрастния, да наблюдава, да изследва и да одознава свѣта, да мисли, да действа и да твори. Нѣма ли нужда, нѣма стремежи, нѣма интереси, нѣма потници къмъ самодейность, нѣма желание да се учи.

Начинътъ, по който детето задоволява своитъ нужди, зависи отъ естеството на самитъ нужди, отъ силитъ, способноститъ и подготовката му. Презъ всѣки периодъ отъ своето развитие то има свои особени интереси и особени начини и срѣдства, съ които ги задоволява. Последнитъ почти винаги съответствуватъ на силитъ и способноститъ му. Презъ всѣка възраст детето *доброволно* учи и върши само онова, което *желае* и *може* да учи и върши, т. е. само онова, което задоволява нѣкаква негова нужда и съответствува на неговитъ сили. Само при тѣзи условия то е *самодейно*, способно за самостоятелни усилия и трудъ.

Училището трѣбва да държи смѣтка за тоя фактъ. Всичко, което се учи тамъ, трѣбва да отговаря на детскитъ нужди и сили. Обучението трѣбва да върви неуклонно по стѣпкитъ на естественото развитие на детскитъ интереси, способности и сили. Никакви знания и сръчности не бива да се даватъ на детето, преди да сме възбудили у него *желание* да ги усвои. Защото желанието да се учи, задъ което винаги се крие живо чувствана нужда, е първостепенно условие за успѣха на обучението.

Върху тия предпоставки се гради *учебниятъ методъ на новото училище*. Тѣ не сж нови за педагогиката. Русо достатъчно ясно и подробно ги набеляза въ своя знаменитъ „Емилъ“. „Инициативата въ ученето — казва Русо — твърде рѣдко трѣбва да принадлежи вамъ: детето само трѣбва да иска, да търси и да намира уроцитъ. На васъ се пада да

направите ученето достъпно за него, срочно да възбудите у него желание да се учи и да намира средства да осъществи това си желание"¹⁾.

„Възбудете у вашия възпитаник внимание към явленията на природата, и скоро той ще стане любопитен. Но, за да поддържате у него любопитството, никога не бързайте да го удовлетворявате. Направете му достъпни въпросите и предоставете му сам да ги решава. Нека той да добие знания не чрез вас, а чрез себе си. Нека той не заучва науката, а да я измисля сам. Ако въ неговия ум замъните разума с авторитета, той ще престане да разсъждава: той ще стане играчка на чуждите мнения"²⁾.

Въ новото училище ученикът учи сам, като работи сам. Учителът му помага и показва само тогава, когато има или се чувства нужда от неговата помощ. Там той не е „преподавател“, нито „разработвач“ на предварително съгласени „методически единици“ и уроци, а ръководител на учениците въ свободните им изследвания и проучвания. Заедно с тях той определя целите на уроците въ вид на конкретни учебни задачи, теми или проекти, поставени от нуждите на живота и посочени от детските интереси. След това всички обсъждат и установяват плана, по който може най-лесно, най-бърже и най-сполучливо да бъде разрешена поставената учебна задача: отде и как могат да намерят и съберат потребното градиво, съ какви средства могат да си послужат, какъ трябва да ги използват и т. н. Самото разрешение се предоставя на децата. То може да трае день, два, седмица и повече. Поради това учебните задачи, според големината и сложността им, въ повечето случаи се поставят много по-рано от деня, въ който ще се разработват. Учениците се разделят на групи, и на всяка група се възлага да събере материал за разрешението на един, два или повече въпроси от изработения план. Разглежда ли се, напр., животно, едни от учениците ще съберат сведения за местожителството му, за устройството на жилището му, други — за храната и начина, по който я добива, трети — за размножаването му, четвърти — за враговете му и начина, по който се пази от тях и т. н.

Най-после въ един, два или няколко часа групите излагат събрания конкретен материал и под ръководството на учителя го преработват: подреждат го, свързват го, обясняват фактите, извличат съответните изводи. Обучението взема вид на свободни доклади и разисквания. Веднага след това наученото се прилага: излага се устно, писмено, съ рисунки, чертежи, постройки и пр. При такъв ход

1) Русо — Емил, стр. 156.

2) Тамъ, стр. 142.

на обучението на ученика се дава широка възможност да използва свободно и пълно въ училището своя опитъ, добитъ вънъ отъ него, и да прилага въ живота наученото въ училището.

Така може да се работи не само, когато трѣбва да се усвояватъ знания, но и когато трѣбва да се усвояватъ сръчности, умения. Съчинение ще пишатъ ученицитѣ. Поставяме темата два-три дни по-рано. Нека сами се погрижатъ да събератъ потребното градиво за него.

Нѣкакъвъ предметъ по рѣчна работа трѣбва да изработятъ. День-два преди това имъ даваме изработенъ предмета. Нека го разгледатъ, нека го разглобятъ, нека сами откриятъ плана или кройката му, материалитѣ, съ които трѣбва да си послужатъ, както и похватитѣ, които могатъ да употребятъ.

Като работятъ така, ученицитѣ ще напръгатъ разсѣдъкъ и въображение, ще дирятъ, ще откриватъ и ще творятъ.

Самостоятелната имъ работа не се ограничава отъ никакви „формални схеми“, отъ никакви „теркове“. Защото самодейното човѣшко съзнание, когато дири и открива истината или похватитѣ за работа, не търпи никакви ограничения. Пжтищата и начинитѣ, по които овладява знания и сръчности, сж различни. Тѣ се обуславятъ отъ естеството на поставенитѣ за разрешение учебни задачи, отъ индивидуалнитѣ особености на ученицитѣ, отъ тѣхнитѣ интереси, отъ присжитѣ имъ форми за дейность.

Обучението въ новото училище поради туй не се свързва съ опредѣлени *учебни форми*, пжтища, начини и похвати. То използва свободно всички сръдства, съ които може да предизвиква, потиква и развива детската самодейность. Отъ учебнитѣ форми то отхвърля безусловно само *словесната и показната догматика*, понеже тя винаги поставя ученишкото съзнание въ пасивно състояние. Въ всички случаи то си служи съ *евристиката*, ала не я свързва само съ една словесна форма, както препорѣчваше това старата дидактика. *Евристично* може да се излага учебното градиво и чрезъ разказа, чрезъ диалогъ, и чрезъ работа.

Съ сжщата свобода учебниятъ методъ на новото училище използва различнитѣ *логически методи за изследване*. Той си служи еднакво съ анализата и синтезата, съ абстракцията и детерминацията, съ индукцията и дедукцията, съ емпирическата и причинната индукция. Въ много случаи обучението може да бжде и *дедуктивно*, стига само чрезъ него да може да се потиква и развива ученишката самодейность.

Приложбата на учебния методъ не се свързва и съ външната обстановка, при която се води обучението: не се свързва съ класната стая, съ черната дѣска, съ чина, съ учебника. Обучението може да се води и вънъ отъ учебната стая: въ работилницата, въ музея, градината, на полето, въ гората,

край ръката, на планината — навсякъде, детето може да се черпи конкретно градиво, съ което могат да се задоволят детските интереси.

Новото училище потиква детето да работи и да се учи само така, както работи и се учи въ самия животъ. Учи го, самостоятелно да дири, да намира, да открива, да усвоява и да прилага знанията и сръчноститъ. Привиква го, винаги да се уповава на своитъ сили и способности.

Затова неговиятъ методъ съ право може да бжде нареченъ „методъ на живота“.

Т. Димитровъ—Лозински,
учител по педагогика въ Ломското
педагогическо училище.

КОМПЛЕКСНО ОБУЧЕНИЕ.*)

II.

3. Основи на комплексното обучение. Кои сж основанията за създаване на комплексната система, за изоставяне системата на учебнитъ предмети и въ кои степени на образованието тая нова система намира истинското свое мѣсто на съществуване ?

Идеята и опититъ за комплексно обучение, като определена реакция срещу предметното преподаване сж възникнали едновременно на нѣколко мѣста преди повече отъ 30 години. Като реализиращи въ една или друга степенъ комплексното обучение се считатъ всички ония опити, които въ Германия и Австрия носятъ името *Gesamtunterricht* или *Gelegenheitsunterricht* — *цѣлостно обучение*, въ латинскитъ страни подъ името „методъ на центрове на интересъ“ на белгийския професоръ Декроли и англоамериканскитъ подъ името „методъ на проектитъ или проблемитъ“. Но както казахме отначало, съветскитъ педагози считатъ комплексното обучение въ пълна смисълъ на думата, прокарано въ съветската училищна система, като го смѣтатъ органически свързано съ трудовото училище, както го тѣ разбиратъ.

„Мисълтъта, която лежи въ основата на всичкитъ опити е, че ние възприемаме свѣта въ видъ на сложно съчетано усѣщане и затова детския умъ по-лесно и по-скоро прониква въ явленията и ги разбира, когато тѣ му се представятъ не въ тѣхната логическа връзка, а тъй както тѣ протичатъ въ окръжаващия го животъ“. „До 14 г. възраст у детето липсва способността за научно — логическо систематизиране на знанията и логическото мислене у него е още въ процеса на

*) Продължение отъ кн. 1.

своето оформяване; обучението по предмети не стои въ никаква връзка съ нуждитъ на развиващото се дете и свързанитъ съ тия нужди негови интереси — то има предъ видъ бъдащитъ нужди на детето и неговата предполагаема подготовка за живота, а не нуждитъ на живота, които то живѣе непосредно; то засѣга едностранчиво неговата психика, като подбужда (и то въ най-добритъ случаи) само неговитъ интелектуални функции, а съвсемъ не засѣга (или когато прави това дава имъ неправилна посока) само неговитъ емоционални и волеви процеси¹⁾ „Да се стремимъ до тая възраст да предаваме наука въ действителна смисълъ на думата, би било просто обсурдъ: въ сжщностъ, това не само не е целесъобразно, но корено противоречи на характера на детската мисълъ и е водило и води къмъ насилие на детската природа. Потрѣбностъ къмъ система и теория у децата още не се е явила и този, който иска да дава теория въ форма на обикновенъ учебенъ предметъ на тая възраст, ще дава, въ сжщностъ, отговоръ на неродилъ се още въпросъ, ще иска да задоволи една нужда, каквато още не се е явила. Не системитъ на учебнитъ предмети, не смѣтането и географията сж лоши, а лошо е че ги даватъ безъ време, въ немотивирана форма, съ излишенъ материалъ въ едно отношение и съ голѣма празнота въ друго — живо и творческо отношение.

Само детето ни говори на всѣка крачка, въ всѣка своя проява, че то е цѣло движение, че дейността и движението за него сж въздухъ, а заедно съ това то мисли и възприема конкретно, т. е. въ всички отношения то е насочено къмъ живота, действителността.¹⁾ Обучението по предметитъ е откъснато отъ живата действителностъ и се превръща въ словесно преподаване. То противоречи на даннитъ на биологията, на детската психология, на основания психически и познавателенъ актъ, безъ който не можемъ да строимъ никаква система на възпитанието, а отъ тука и никакъвъ учебенъ процесъ, който различава три момента — наблюдения, вътрешна преработка и изразяване — действие, — отговарещи на тритъ рефлексологически момента, които има въ основания нашъ психически актъ — рефлексъ, както това установява съвременната теория за рефлекситъ: а) първи моментъ на рефлексъ е работата на сътивата и нервитъ, които пренасятъ въ мозъчнитъ центрове перифернитъ дразнения; б) втори моментъ на рефлексъ е работата на асоциативнитъ центрове въ сивата кора на мозъчното вещество и в) трети моментъ — работата на двигателнитъ центрове и нервни плжтища и следващата работа на мускулитъ и жлезитъ. Откъснатото отъ живата действителностъ предметно — словесно обучение изоставя първия моментъ на рефлексъ съ наблюдението — изследване и

1) Свободно възпитание, год. VII., стр. 201—204.

последния неговъ моментъ съ израза — илюстрацията. Сръдниятъ моментъ сжщо страда, тъй като материалътъ се разбива на отдѣлни предмети и недостатъчно координира развиванитѣ отъ него отдѣлни центрове. Въ резултатъ на такова обучение се получава добре извесниятъ намъ образъ на човѣкъ, който само анализира вътрешнитѣ си преживявания приказва много, а слабо се справя съ окръжаващата го действителностъ, и който не умѣе да съгласува своята психика съ оная работа, която иска отъ него реалниятъ животъ ¹⁾ Но нещастни сж и самитѣ деца въ процеса на такава работа, откъсната отъ живота, работа, разбита на несвързани по между си кжсове, каквито сж учебнитѣ предмети, работа, смисълътъ и целтъ на която децата не познаватъ. Досадата, отвращението у децата отъ такава работа — това е основниятъ ѣ тонъ. А отъ тукъ нататкъ можемъ си представи, какви ще бждатъ дисциплината, успѣхътъ, животътъ и отношенията между учители и ученици и онзи общественъ капиталъ, който училището поднася на нацията въ лицето на учащитѣ се.

4. Комплекси и центрове на интереса. Комплексното обучение си поставя за цель да отстрани тия неджзи на предметното и сръдство за това намира въ двойното, едновременно и органическо свързване на елементитѣ, съ които се обогатява детската техника: обективно и субективно свързване. Комплексътъ представя обективно единство на елементи, когато вземаме кжсоветѣ на действителността, тъй както сж си дадени въ реалния животъ на детето или сръдата. За съветскитѣ педагози, тия обективни комплекси сж, както вече казахме, жизнено-трудовитѣ дейности на хората и природата въ тѣхното неразкъсваемо взаимнодействие. Субективната страна на комплекса — това е реалната връзка между жизнения комплексъ и нуждитѣ — интереситѣ, материални и духовни, на детето. Липсва ли тая страна, образователенъ комплексъ не може да има.

Обръщайки погледъ къмъ тая страна на комплекса, белгийския ученъ, професоръ по детска психология въ университета въ Брюкселъ, Д-ръ Овидъ Декроли посочва като комплекси детскитѣ интереси, насочени къмъ една или друга областъ на сръдата, и вмѣсто да говори за комплекси, формулира тъй нареченитѣ отъ него *центрове на интересъ*. Но, както се изразява за него проф. Е. Н. Мединский въ своята история на педагогиката, Декроли строи за своитѣ училища комплексни програми, които напомнятъ съветскитѣ такива, и които постоянно еволюратъ и все повече се сближаватъ съ последнитѣ. Но това сходство се забелязва само въ последователното развитие на темитѣ, но не и въ обосновката и общия

*) Николаевский и др. Практика комплекснаго преподавания третий год. обучения, 1925 г. стр. 108.

духъ. У Декроли трудътъ не се явява централенъ стожеръ, както това е въ програмитъ на Гуса.¹⁾

Отъ казаното разбираме, че комплексно обучение може да има въ два случая: 1) когато за комплекси вземемъ жизнено-трудопитъ дейности на хората, както това правятъ съветскитъ педагози-марксиста и 2) когато за комплексъ вземемъ живата работа на децата — центроветъ на интереса, — основана на тѣхнитъ нужди — интереси въ широка смисълъ на думата, както е у Декроли, а не непремѣнно трудовата дейността на възрастнитъ, което искатъ съветскитъ педагози. И тѣй, комплексното обучение може да нѣма за своя основа труда на възрастнитъ. Но защо тая разлика въ схващането основитъ на комплексното обучение у педагози съвременници когато ние бихме очаквали единомислие?

Основната предпоставка въ системата на Декроли, както бележи проф. С. Ивановъ¹⁾, е признаването правото на детето да се развива и обучава индивидуално, отъ която предпоставка следва, че образователниятъ материалъ трѣбва да отговаря на детскитъ нужди и интереси и да бжде достъпенъ за разработване. Но Декроли държи сжщо и на обществената цена на тоя материалъ. Въ психологическата постановка на комплекситъ Декроли стои на становището на модерната детска психология. Детската психология изисква, казва той, синтетично, цѣлостно възприемане на конкретни нѣща и явления, които и трѣбва да бждатъ центрове на цѣлата образователна работа. Двата най-голѣми и основни при това такива центрове, споредъ него, се явяватъ отъ една страна детето съ неговитъ реални (тѣлесни и душевни) нужди, а отъ друга — срѣдата, изъ която трѣбва да се взематъ срѣдствата за задоволяване на тия нужди. Но тия два основни комплекса, както казва проф. Д. Кацаровъ, сж дветъ страни на единия всеобемъ образователенъ комплексъ — детето въ живата срѣда, който трѣбва да служи за обектъ на образователна работа презъ цѣлия периодъ на основното образование и който въ своитъ последовни моменти ще се развива около отдѣлни центрове на интереса, които този единенъ комплексъ включка въ себе си. „Задачата на една учебна програма и отъ тукъ на образователната работа, споредъ Декроли, е да следва такъвъ единъ пжтъ, при който детето ще може да осъзнае своитъ потребности и най-рационалнитъ срѣдства за задоволяването имъ, а това ще рече да осъзнае своитъ взаимоотношения съ околната срѣда. Въ програмитъ, които Декроли изработва, не сжществуватъ отдѣлни специални занятия за така нареченитъ образователни техники като отдѣлни учебни предмети (четене, писане, смѣ-

1) С. Ивановъ. Комплексното обучение въ Зап. Европа и Америка, стр. 387.

тане) — детето усвоява тия сръжности и умение, въ процеса на своитѣ обични занятия около дадени „центрове на интереса“ Психологическитѣ етапи на образователния процесъ сж: наблюдение, — асоциация — изразяване.

Като главни центрове на интереса Декроли посочва следнитѣ основни нужди на детето: да се нахрани — гладенъ съмъ, пие ми се вода, дишамъ, чистя се; 2. да се защити отъ времето — студено ми е — обличамъ се, топля се, крия се отъ лошо време, 3. да се защити отъ разни опасности—страхъ ме е, браня се, пазя се и 4. да действа—играя, развличамъ се, работя самъ съ другитѣ (за да ямъ, да се грѣя и пр.), почивамъ си.

Комплекситѣ, които трѣбва да се разработятъ, изхождатъ отъ тия нужди — интереси сж: 1. животнитѣ, 2. растенията, 3. земята (вода, въздухъ, минерали), 4. слънце, луна, звезди, 5. семейство, 6. училище, другарска сръда и 7. общество. Всѣки отъ тия седемъ комплекса се взема винаги въ отношение къмъ детето, та имаме, напр., комплексъ детето и животнитѣ, или детето и училището и т. н. Установилъ веднажъ жизненитѣ комплекси, Декроли изработва годишнитѣ планове и дава подробно материала и реда на неговата разработка по години и месеци. За първата учебна година той дава следния планъ на работа.

Месеци	Нужди	Центрове на интересъ
Септемврий	Свои нужди	Детето
Октомврий ноемврий	Гладенъ съмъ	Плодове
Декемврий	Играя	Св. Никола и играчкитѣ
Януарий - февруарий	Студено ми е	Облѣкло
Мартъ - априлъ	— —	Огънь
Май	— —	Цвѣтата (случаенъ центъръ)
Юний	Азъ работя	Ржката и кракътъ
Юлий	— —	Слънцето
— —	— —	Преговоръ

Въ подробното разпрѣделение на материала по месеци комплексътъ следва схемата на образователния процесъ съ следнитѣ единъ следъ другъ моменти: 1. наблюдение, 2. асоциация, 3. асоциация въ пространството, 4. асоциация въ времето, 5. мѣрене, 6. абстрактенъ изразъ (четене, говоръ, писане, граматика), 7. конкретенъ изразъ (изрѣзване, лепене, моделиране, рисуване, ржчна работа). 8. мораль — хигиена. Въ нѣкои случаи, въ зависимостъ отъ детската възраст, следъ наблюдението следва *детерминизъмъ, а нѣкога и технология.*¹⁾

Въ първитѣ нѣколко години на съветската власть рускитѣ педагози — марксисты сж мислилк, че училището, за да бжде трудово, трѣбва, споредъ мѣстото, дето се намира, да

*) Amélie Hamaïde. La méthode Décroly, 1927, p. 18—80.

се обърне въ земеделско стопанство, работилница или фабрика и детето-ученикъ да вземе участие споредъ силитѣ си въ производството като ръководителъ или помощникъ. Учебни предмети се *застѣпватъ* до толкова, до колкото сж потребни знания и сръчности въ производителния трудъ. Но тѣ, между които изпѣква П. Блонски, чиято книга „Трудово училище“ въ преводъ на български имаме отъ преди десетъ години, скоро отстъпватъ отъ тая позиция, като, на мѣсто личния трудъ на ученика въ производството поставятъ работата по запознаване съ трудовитѣ процеси на възрастнитѣ, въ която работа такива трудови процеси може частично да влизатъ, а може и съвсемъ да ги нѣма. Основенъ признакъ на училището трѣбвало да бжде принципътъ на *краеведението*—изучването на окръжаващия животъ отъ естествено-научна, социално-економическа и битова страна, въ процеса на което изучване децата ще получаватъ и формални знания. „Не можемъ да си задаваме широки планове и да говоримъ за самостоятелна работа на децата при съветскитѣ стопанства, докладва Блонски още въ 1922 година.¹⁾ Увлѣченията на тия педагози се дължи отъ една страна на тѣхната марксистическа доктрина — чрезъ самия производителенъ трудъ да възплатъ у детето пролетарий по схващане на живота, а отъ друга — на влиянето на голѣмия американски философъ — педагогъ Дж. Дюи, който иска цѣлата образователна работа въ училище да се основава на производителния трудъ на ученицитѣ, а после и на анархиститѣ, като Кропоткинъ, Полъ Робенъ и др.²⁾ Но опитътъ, развоятъ на педологията и др. клонове отъ педагогическата наука все повече кара да еволюиратъ, да се сближаватъ съ самата наука и да дирятъ нейната помощъ въ изграждане на руското училище непредвзетитѣ и искрено работящи руски педагози. При избора на материалитѣ за обучения тѣ все повече гледатъ да има отъ една страна съответствие между тия материали и целитѣ, които си поставя образованието при дадени конкретни условия на природенъ и културенъ животъ, а отъ друга — между материалитѣ и непосредствения детски опитъ и наличнитѣ въ дадена възраст детски интереси. Изучването нѣщо гледатъ да бжде не само по своето съдържание изъ живота, но и да изпѣква естествено въ процеса на детската работа, да следва детскитѣ нужди — интереси, тъй че тѣ даватъ достатъчно внимание на субективната страна на единия комплексъ — детето въ неговата срѣда; но не отдѣлното дете ги интересува тѣхъ толкова, а колективната детска маса. Между отдѣлнитѣ пѣкъ теми се гледа да нѣма празнини, а органическа връзка и естественъ преходъ. Усвояването на сръчноститѣ — четене, писане, смѣтане

1) К. Н. Соколовъ. „Методи комплекснаго преподавания, 6-то издание, стр. 47.

2) Мединский, цит. съч., стр. 328.

и т. н. — става постоянно при работата съ дадени теми, безъ да имъ се посвѣщаватъ отдѣлни уроци и упражнения, както това се прави при предметното обучение, гдето имаме урокъ по четене, другъ по смѣтане и т. н., откъснати и редуващи се единъ следъ другъ безъ мотивировка за ученика.

Схемата на темитѣ, (комплекси), практикувана въ съветскитѣ първоначални училища е следната: 1. детето. 2. селото (въ града, квартала), 3. околията (въ града, цѣлиятъ градъ), 4. сѣвта. Въ рамкитѣ на тая схема, въ която виждаме концентрични кръгове, отъ които въ центъра изпъква детето, ще се разработятъ следнитѣ въпроси: а) самохранение на човѣка, б) природата, в) трудътъ и г) обществото. За образецъ на съветска годишна програма за първоначално училище нека вземемъ програмата на V класъ (III отдѣление) на Ленинградското училище отъ първа степенъ за 1924/25 учебна година, изработена и приложена отъ ръководителитѣ на комплекснитѣ курсове при педагогическия техникумъ и „К. Д. Ушински“, съ каквато разполагаме въ момента.

(Виж. стр. 44.)

При разработката на материала се държи за марксистическото социално — философско гледище. Независимо отъ това, обаче, образователната работа тукъ се извършва неизмѣнно при широката самоорганизация на децата, при съзнателното и активно отношение къмъ нея отъ тѣхна страна; подъ ръководството на учителя работата се планира отъ самитѣ деца при най-грижливия самоконтролъ още отъ I отдѣление.

Материалътъ, който се разработва въ всички степени и въ дѣлове на училището има краеведчески, мѣстенъ характеръ, Всѣка една тема отъ посоченитѣ въ схемата представя отъ себе си образователенъ „комплексъ“, който се разлага на по малки „комплекси“, докато се стигне до „работна единица“, една малка, наистина, но однородна негова частъ, която все пакъ трѣбва да бжде достатъчно богата, за да дѣла конкретенъ материалъ за развиване и обогатяване на децата съ знания и умения-сръчности.

Тия малки „комплекси“ не могатъ да бждатъ произволни, механически конгломератъ, а да има естествена връзка между тѣхъ и да даватъ възможностъ на учащитѣ се групи да се въвлечатъ въ активна работа, да имъ поставятъ жизнени проблеми за самостоятелно разрешаване при помощта на учителя.

Следъ като се установи съставътъ на комплекса, следва разпредѣляне работата между детскитѣ на групи, като се вземе въ съображение, кое е известно, кое отъ де трѣбва да се вземе — кое ще се наблюдава, кое пъкъ ще се вземе отъ книги. Всичката работа трѣбва да бжде достъпна и по силитѣ на децата и да води къмъ изяснение на разглеждания въпросъ.

Програма за В класъ

Теми	Екскурзионенъ материалъ	Учебенъ материалъ	
		Природа	Човѣкъ (трудъ и общество)
Храна	Заградено открито мѣсто съ зеленчукова градина или нива Пазаръ Хлѣбозаводъ Обществена трапезария	Хоризонтътъ и страни на свѣта Вѣтъръ, посоки и сила Разсейване семената на Въздухътъ е на всѣкъжде. Храна: разстителна, животинска, минерална	Уреждане на масовото производство. Раздѣление на труда. Търговецъ.
Облѣкло	Текстилна фабрика (или иѣкоя друга) съ механически двигателъ и обслужваща нуждата отъ облѣкло	Топлопроводность на въздуха. Разширение отъ нагряването. Тегло. Налягане. Облаци. Дъждъ. Топлопроводность на памука, лена, вълната, коприната.	Бързина и точностъ на машината. Работникъ.
Жилище	Домъ-жилище Домъ-учреждение Изба (селска къща—стая за слугитѣ)	Планъ на квартирата и на дома. Горене. Съставъ на въздуха. Вжглевъ окисъ. Варовникъ. Пѣськъ. Глина.	Обществено обслужване на дома (водопроводъ, канализация, освѣтление, централно отопление, охрана). Совслужащъ.
Пжитища-съобщения	Улица Трамвай Пристанище	Гранитъ. Метали. Камени вжглища. Торфъ. Планъ на града. Водата въ природата.	Жива и механична сила. Сила и бързина. Служителъ по транспорта.
Добиване суровитѣ материали	Село	Почва и обработката ѝ. Прорастване на семената. Форма на повърхнината. Географски карти.	Зависимостъ на селско-стопанския трудъ отъ природата. Елементарность на орждията на индивидуалното стопанство. Селянинъ.

Въ тѣсна връзка съ материала стои и въпросътъ за методитѣ на разработката му: методитѣ за избора и планирането му и методитѣ, по които става съобщаването и усвояването на знанията и навицитѣ. За извършване на образователната работа при събиране и обработване на материалитѣ отдѣлението се раздѣля на групи, всѣка отъ която получава опредѣлена задача за разработване и докладва за нейното извършване предъ отдѣлението. И това раздѣляне на групи, както се види отъ по-горе казаното, се прави по възможностъ отъ самитѣ деца.

Въ плана се отбелязватъ и формалнитѣ знания — умения — навици, които трѣбва да се развиятъ у детето; тѣ обикновено се свеждатъ къмъ следния минимумъ: а) умение въ ориентиране (въ пространство и време, величина, количество, качество, въ формитѣ и правилата на движение и съобщения, въ съществуващитѣ общински и държавни учреждения), б. умение въ излагане (съставяне планъ, смѣтки, отчетъ и т. н.), в. умение въ грижи за човѣка, жилище и нѣщата, г. умение въ ползуване съ несложни технически приспособления и инструменти, д. умение — навици въ селско стопанския трудъ и ж. умения — навици въ обществено-политически трудъ.

Образователната работа трѣбва да се извършва въ най-тѣсна връзка съ нуждитѣ на населението, срѣдъ което се намира училището и по начинъ такъвъ, че получаващитѣ отъ децата знания да се връщатъ отново въ живота, за да го усъвършенствуватъ по нататѣкъ; всѣки день въ всѣко село и градъ учаци се трѣбва да решаватъ практически една или друга задача въ връзка съ общия трудъ, па макаръ и най-дребната. Затова на училищата сж били дадени съответни задачи за разрешение въ петилѣтката на Съветския съюзъ.¹⁾ Подъ вещото ръководство на учителя децата самоконтролиратъ и самопреценяватъ всѣка работа, както кога се извършва, така и резултатитѣ отъ нея.

Въ планирането на работата по посочената по-горе схема на комплексно обучение има следнитѣ съществени моменти: 1. Установяване на целта и задачитѣ, които се преследватъ съ образователната работа около даденъ комплексъ; 2. анализъ на комплекса, т. е. раздѣляне комплекса на теми, подтеми и работни единици, 3. установяване методитѣ на работа, 4. организиране децата при събиране сведенията и наблюденията, 5. създаване формални навици-умения, 6. обществена работа на училището и 7. преценка на извършената отъ страна на ученици и учители работа.

Методътъ на работата при комплексното обучение е посочениятъ отъ Декроли методъ съ тритѣ момента на всѣки

1) Спис. „Das Werdende Zeitalter, IX. Jaggang (1930) Berlin, Seite 499 — 506.

психичен акт : наблюдение, асоциация (преработка) и изразъ. Презъ тия три момента — етапа трѣбва да мине и най-малкиятъ кжсъ отъ комплекса, представлящъ все пакъ една цѣлостъ и наричанъ „работна единица“.

Комплексното обучение, като цѣлостенъ, пълненъ образователенъ процесъ, използва едновременно всички възможни ценни методически постѣпи. Преди всичко използва се *активно-трудовиятъ методъ* на обучение — детето да извлича знанията изъ посилни за него форми на труда, изъ своя личенъ опитъ, своята лична дейностъ. По своето естество комплексното обучение използва *краеведческия методъ* — като свързва образователнитъ съдържания и работа съ мѣстнитъ условия и особености, съ изучаване околния животъ, като се минава отъ близкото къмъ далечното. Тука има все-странно изучаване на мѣстнитъ трудови условия на хората и природата, около които, както вече казахме, като къмъ два столъера се концентрира цѣлата образователна работа. Въ тѣсна връзка съ краеведческия методъ е *екскурзиониятъ*, който се използва въ първия моментъ на образователната работа — наблюдението. За едно всестранно изследване и изучаване на материалитъ се налага *изследователскиятъ (евристичниятъ) методъ* — самостоятелното търсене и откриване на новитъ факти и явления, ясно схващане на новата целъ и задача, подборъ на съответнитъ пжтища и срѣдства за достигането имъ, като самостоятелни наблюдения и експериментирание и др., обобщения, споредъ силитъ на децата, на полученото и критическа преценка. При такова разбиране на изследователския методъ намира мѣсто тукъ и *лабораторниятъ методъ*, като неговъ видъ, понеже при него имаме експериментирание съ особени срѣдства и пособия. А понеже образователниятъ процесъ не ще бжде завършенъ безъ третия моментъ, който е изразътъ, едно мускулно-двигателно изражение, то при това обучение се използва широко и *иллюстративниятъ методъ*, който у Декроли се нарича *абстрактенъ и конкретенъ изразъ*. Формитъ на тоя методъ биватъ твърде различни — говоръ, изразително четене, съчинение, рисуване, апликация, игра, пѣние, моделиране, а особено интересна е *драматизацията* на учебния материалъ, която намира оправдане въ драматическия нагонъ у децата, въ тѣхната любовъ къмъ изображение — изразяване своитъ представи и мисли съ поза и жестъ.

При комплексното обучение виждаме, че то не се противопоставя, напротивъ обединява въ себе си всички обикновени и съвременни методи на обучение и ги използва на мѣсто — тука тѣ, така да се каже, намиратъ своето осмисляне — оправдане. При едновременното използване всички тия методи при комплексното обучение тритъ основни момента на образователния процесъ — наблюдения, преработка и изразъ

— намиратъ своето пълно и всестранно развитие, и образователната работа удобно и естествено се съгласува съ жизненитѣ дейности на детето въ дадена възраст. Така можемъ да имаме научно и радостно обучение, дето ученикътъ чувствава, че живѣе пълнозвучния свой животъ и расте все-странно.*)

До тука смѣтамъ да съмъ отговорилъ на въпроситѣ за комплекса, за отношението между учебни предмети и комплекси, що е комплексно обучение, кои му сж основанията, какво е съветско комплексно обучение и какво е обучение по центрове на интереси—методъ на Декроли, който методъ сжщо се счита комплексенъ. Разликата между тия две системи и методи на обучение, тъй близки въ учебния планъ и разработка на образователнитѣ материали, идва отъ различието въ свѣтогледа на авторитѣ, отъ разликата въ социално-економическата и политическа структура на държавитѣ, въ които тѣ се прокарватъ и отъ тукъ и разликата въ образователнитѣ цели. Декроли и цѣлата школа за ново възпитание — Декроли е единъ отъ най-виднитѣ представители на Международния съюзъ за ново възпитание — изхождатъ отъ правата на детето като индивидъ да се развива по свойственитѣ на природата му пжтища, да дойде до осъзнаване на свойтѣ нужди и въ зависимостъ отъ това до осъзнаване на своитѣ взаимоотношения съ природа и общество, до зависимостъта си отъ тая жива срѣда и до правата си на творческа личностъ. Къмъ тая цель Декроли се стреми и съ огледъ на нея поставя задачи, планъ и методи за обучение на детето до 14 г. възраст. Съветски-ѣ педагози - марксисти, безъ да отричатъ правата на детето като живъ организъмъ, изхождатъ отъ труда като основа на цѣлия животъ и култура и насочватъ погледа на детето къмъ трудовитѣ процеси въ обществото и при насокитѣ и подкрепата и на властъ, която си поставя за цель да преустрои обществения животъ на социалистически основи, стремятъ се чрезъ дѣлото на образованието да съдействуватъ за постигането на тая цель, използвайки за това възможно повече научни срѣдства и методи на съвременната биология, на педагогията, детската психология и социологията.

За другитѣ олити въ Западна Европа и Америка, като метода на проектитѣ, на цѣлостното обучение и т. н. нѣма да говоримъ, понеже тѣ сж повече или по-малко близки на разгледанитѣ отъ насъ комплексни системи и засѣгатъ проблемитѣ, сложени отъ живота на педагогиката днесъ, частично.

*) Д. Кацаровъ „Свободно възпитание“. г. VII, стр. 263 — 265, и М. М. Рубинщайнъ, Основы общей методики, 1929, стр. 142—147, 151—155.

ИЗЪ ПРАКТИКАТА ЗА ПРАКТИКАТА

Ник. Г. Попова,
учителка въ Борозанъ, Разградско.

КАКЪ СТАНАХЪ РАЗКАЗВАЧКА.*)

II

Отивайки тая заранъ на училище, бѣхъ повикана при една умирающа вдовица. Повика ме най-големото ѝ 10-годишно дете. Следъ него имаше още две, най-малкото отъ които бѣше 3-годишно. Мизерията въ всичкитѣ си прояви бѣше надзърнала въ тая полусрутена безъ врата кѣшурка. Видѣхъ, какъ мратъ „прокълнатитѣ“ отъ студентитѣ сѣрдца на хората, и потреперахъ. Белегъ остана въ живота ми за винаги. Нищожна бѣше моята помощъ: малко млѣко за умиращата, дърва и хлѣбъ за децата. Мислѣхъ да заинтересувамъ възрастнитѣ: да направимъ поне човѣшка смѣрта на бедната. но решихъ друго: чрезъ децата да заинтересувамъ родителитѣ имъ. Познали, че ще разказвамъ още, моитѣ ученици седнаха

— Ще ви разкажа историята на „сиракъ Милчо“ и колко добри сж би били неговитѣ другари.

Сиракъ Милчо.

— „Слънчо отвори очи и викна на децата си — златнитѣ лѣчи: „Бърже по земята! Отъ кога сж будни работливитѣ селяци и ви чакатъ, за да трѣгнатъ по нивята? Всички се разбързаха. Единъ добъръ лѣчъ познаваше едно момченце отъ I отд., на име Милчо. Лѣчътъ обичаше да погѣделичкава заранъ Милча по очичкитѣ. Тогава той скачаше, измиваше се, закусваше, грабваше торбичката си и весело отиваше на училище. Лѣчътъ отиваше другаде. . . . И тая заранъ малкия лѣчъ се отправи къмъ низката кѣшичка, подири закниженото ѝ прозорче и почна да скача по Милчовото носле. Милчо отвори чернитѣ си маслинки, огледа се и се почуди, като видѣ, че майка му още спи. . . . Полека се промъкна къмъ нея и скри главичка на гърдитѣ ѝ. Чудно, тя бѣше тъй студена! И защо се преструва, че още спи? Не го ли усѣща тамъ до сѣрдцето си? Слънчевиятъ лѣчъ чака да стане Милчо. Но Милчо чака да стане първо майка му. Въ стаята е тъй студено!

*) Продължение отъ кн. I, стр. 23.

— Мамо, майчице, стани де! шепне Милчо. — Сърдиш ли ми се? Азъ снощи бѣхъ лошъ. Моля ти се, прости ми сега. Майко, дай ми пакъ като сношната коричка хлѣбецъ. Ще я натопя въ водица, ще я изямъ и нѣма да заплача Хайде де, че ще закѣснѣя за училище! Милчо колѣнчи до майка си, провира дветѣ си ржце подъ главата ѝ и се мъчи да я повдигне. . . Тѣй тежка е тая глава, че детето се оставя отъ намѣрението си. Домъква всички парцали и я покрива. Облича се съ вкоченѣли ржчици, разтършува вредъ и, като не намира хлѣбецъ, затичва се на училище. Съдна Милчо на чина си и се замисли. Гладно му, мъчно му е, че тѣй лошо се е разсърдила добрата му майка. . . . Ето и другарката му Любка лелина Минкина пристига, спретнато облѣчена, гладко причесана. Туря торбата си подъ чина и шушне: — Да видишъ, Милчо, презъ другото междучасие, какво ще ти дамъ! Звънецътъ бие. Децата сѣдатъ на чиноветѣ си. Любка говори, но Милчо не слуша. Сърдито тя извърща глава. Учителката започва урокъ. Любка поглежда подъ вежди Милча и вижда на дветѣ му очички по една едра сълза. И като забравя, че е въ часъ, прегръща Милчовата главичка и заридува съ гласъ. Учителката гледа зачудено. — Милчо е сърдитъ, азъ не съмъ го обиждала, пояснява Любка. Презъ сълзи Милчо отговаря: — Азъ не се сърдя на Любка. Мама снощи ми даде една суха коричка хлѣбъ: нѣмаше другъ. Азъ плакахъ, като ядохъ. И мама плака. А тя цѣль день бѣше лежала, защото кашлѣше и не можа да отиде на работа . . . нѣмаше хлѣбъ . . . тя не яде. . . каза, че не е гладна. . . но азъ бѣхъ гладенъ. . . Заплакахъ. . . . Тая заранъ тя се натрзави заспала и не ми се обади. Сърди ми се за снощи. . . . Милчо се захлюпи на чина и по-силно заплака. — Милчо, запира учителката, ами ти не я ли повика? — Викахъ, но не ми се обади. Студена е много и все мълчи. Нѣщо жегна учителката право въ сърдцето. — Хайде, Милчо, хайде, момчето ми, да отидемъ да видимъ, двама да я видимъ.

Любка ги сподирѣ. Минавайки покрай тѣхъ, повикаха баща ѝ — добрия чичо Стоянъ. Леля Минка трѣгна съ тѣхъ. Като ги видѣха нѣколко мъже и жени, трѣгнаха следъ тѣхъ. Милчо влѣзе пръвъ въ стаята и видѣ майка си, че лежи подъ чергата! Умрѣла е горката, пошушна нѣкоя.

Детето чу, широко отвори очи и загледа наоколо. Учителката приближи, откри лицето на майката, похвана ржката ѝ и прехапа устни.

Всички снѣха калпаци и въ единъ гласъ промълвиха:

— „Богъ да я прости!“ Едва сега се отключиха Милчовитѣ уста. Той се хвърли надъ изстиналия трупъ и горко заридува: „Тѣ казватъ „умрѣла“. Ще те заровятъ въ земята. А кой, майко, ще ме нахрани, кой ще погали сирака? Мила, хубава майчице, отвори си очитѣ, вижъ Милча. Той е гладенъ. . . .

всички деца отъ училище отиватъ при мама. . . . а азъ ? Милчо отваряше съ мъжа очитъ на умрѣлата и се молѣше : — Погледни ме, погледни ме, моля ти се. Нали съмъ, мамо, малъкъ. Нали не мога да работя, кажи ми, научи ме ! И като си впи лицето въ тѣлото на майка си, като ранено заѣрче хапѣше дрехитъ ѝ, духаше помръзналитъ ѝ гърди и се мъчеше да я сгрѣе. Когато се помъжчиха да го отдѣлятъ отъ трупа, Милчо се стисна силно за врата на умрѣлата и завика :

Не давамъ да я бутате ! Тя е моята мама. Знае тя, че съмъ гладенъ и пакъ ще се събуди да ми даде хлѣбецъ. . . Ахъ колко сладка бѣше снощната коричка, а азъ плакахъ ! И тя плака. Прости ме, мамо, прости, ! И съ нова сила детето се притисна къмъ трупа. Погледна учителката и замоли : — Нѣка ме оставятъ съ мама, учителко, нека ? Любка хълцаше съ гласъ. Тя прегърна Милча и го задърпа. Милчо, като видѣ, че и Любка плаче, подчини ѝ се и стана. Любка се изправи предъ татка си, погледна го съ окжпанитъ въ сълзи сини очички и замоли : „Татко, искамъ го ! Вземи го за братче. Ще слушамъ много, ще ямъ малко. Ще има за двама ни. . . моля ти се, татко ? После Любка се улови за роклята на леля Минка, задърпа и замоли и нея. Родителитъ ѝ не отговаряха, защото гърлото имъ бѣше затѣпкано отъ сълзи. Чичо Стоянъ се боеше, че, ако се обади да придума, ще заплаче на гласъ. Леля Минка плачеше високо. . . Чичо Стоянъ претискаше дветъ деца до гърдитъ си. Тамъ се смѣсиха руситъ косички на Любка и чернитъ кждри на Милча. Като надви вълнението си, проговори : — „Нека ми е Богъ свидетелъ, че Милчо ще ми е синъ. Кълна се предъ мъртвата, че ще го изгледамъ съ любовъ. Презъ Любкината уста днесъ Богъ говори съ насъ. Вземи, майко, и погали сина си ! Обърна се чичо Стоянъ къмъ жена си, като бутна въ обятията ѝ малкия сиракъ. Леля Минка, която добре познаваше сърдечнитъ болки, притисна до сърдцето си детето, колѣннич до умрѣлата и продума : — Спи мирно въ гроба си, измъчено сърдце. Милчо има родители. Сърдцето ни е широко, ще подслони тая малка птичка.

— Хайде, Любке, заведи братчето си у дома. Нахранете се. Ние тукъ ще се погрижимъ. . . . Окаяха бедната жена, която 7 години работи, за да издържа себе си и малкото. Мжжътъ ѝ замина за Америка и не се обади. . . . — „Горката, пошепна баба Гана, тя не посмѣ да поиска отъ нигде нищо. . . . Последната коричка хлѣбецъ е запазила за малкото си. . . . Корава залъкъ не се преглъща, малкото е плакало. На болната и гладна майка се е пукнало сърдцето отъ мъжа ! „Богъ да я прости !“

Виждате ли дветъ деца на полето край върбитъ ? Това сж Милчо и Любка. Следъ часоветъ тѣ сж излѣзли да пасатъ

шиленцата. По десетъ пжти ги броятъ да не се изгуби нѣкое скокливичко. Любка, до като пораснемъ, ще станатъ 1,000 овце, може и по много. Татко ще ми купи кавалъ и, като имъ свиря, всички ще се събиратъ на около ми. Ще идвашъ съ котли да ги доишъ. Мама ще прави сирене, колкото мо- гилата много. Любка отговаря: — По Георгьовденъ ще ги острижемъ. Отъ бѣлата вълна ще ти изтъка навои съ чер- ни върви, като на горския. Ехъ, че като заскачашъ празникъ на хорото, все тебе ще гледатъ хората въ краката. Чичо Стоянъ се е спрѣлъ задъ едно дърво, слуша разговора на дветѣ деца и се подсмива подъ мустакъ. Драго му е, че помощъ му расте.

Пакъ сжщото настроение. Устничкитѣ се смѣятъ, а очи- тѣ сълзятъ въ изобилие. Богата почва за работата, която не ми дава отъ сутринята покой. . . . — Да, деца, студено е. Сврѣли сте се при печката и слушате разкази. . . . И ху- баво ви е. . . А азъ видѣхъ тая утринъ, какъ умираше Щ. . . Отъ два дни не бѣха яли, защото нѣмаха хлѣбъ. Нито едно дръвце не гори въ тѣхния огънь. Защото нѣма кой да имъ донесе. . . Децата бѣха се сгушили до майка си и вкупомъ всички тракатъ жби. . . .

Днесъ азъ имъ помогнахъ. . . . утре ще имъ помогна. Но ще мога ли да дазамъ винаги — не знамъ! Може да се свършатъ и моя хлѣбъ и дърва. . . Докато лежи майката, кой ще ги храни? Разкажете за това въ кжци!

Децата наведоха глави — семето бѣше посѣто.

Освободихъ ги да си отидатъ, но нито едно не мръдна. — Края учителко, дай, да прочетемъ края! — Но нали азъ разказвахъ „неписано“? — Напиши край. Напиши нѣщо ве- село за Любка и Милчо, какъ живѣли, какво станало съ тѣхъ. . . . Много, много напиши. Книга напиши! — Азъ не зная да пиша книги, деца.

Малкитѣ отговориха: Ти можешъ, ти знаешъ. . . . Ти трѣбва! Пиши. . . пиши! Ние утре ще четемъ отъ начало до край за Любка и Милчо. Когато имъ посочихъ купа книги, на масата; опрѣделени за домашно четиво, отговориха: — Учи- телко, искаме историята до край. После ще прочетемъ и тия книги. Тая вечеръ ще разкажемъ всичко чуто у дома. . . . Така азъ трѣбваше да стана и „писателка“ за моитѣ деца. . .

Рано на другия день заприиждаха моитѣ деца. Никой не бѣше забравилъ „умирающата“. Кило или две брашно въ кърпа. Единъ или половинъ хлѣбъ подъ мишница и дръвца, мълчаливо слагатъ децата предъ менъ. Избрахме нѣколко си- лни деца, които отнесоха събраното и накараха да блѣсне предсмъртна усмивка върху изгорелитѣ устни на умирающа- та. . . .

Петъръ Андреевъ,
образцовъ у-ль въ Ломъ.

САМИЧКИ.*)

(урокъ въ II отд.).

1. Предварителна работа. Учителътъ презъ време на междучасието написва на черната дъска ясно и четливо стихотворението и го закрива съ карта или обръща таблата :

„Братче, пакъ сме двама,
И днесъ пакъ безъ мама.

Но недѣй ми плака.
Тука сме самички.
Дай да стопли така
Малкитѣ ржчички.

Тѣ сж ледъ студени.
Искра огнецъ нѣма.
Но азъ на колѣне,
Братче, ще те взема.

И ще дѣхамъ, дѣхамъ
Малкитѣ ржчички —
Само да не плачешъ,
Че сме самъ-самички!“

2. Разработка. Студено! . . Вѣтъръ духа, снѣгъ вали! Облаци отъ снѣжинки се носятъ отъ вѣтъра, издигатъ се къмъ небето, и отново падатъ на земята! . . . Пжтищата сж завѣяни. Вѣтърътъ страшно вие край жглитѣ и по коминитѣ на кжщата. Изъ улицата рѣдко ще се мѣрне човѣкъ. . . . Всички минувачи сж добре облѣчени и увити. Полунаведени, тѣ едва си пробиватъ пжтъ изъ дълбокия снѣгъ. . .

Край село, затрупана отъ купища снѣгъ, едва се забелязва малка полуструтенa кжщурка. . . Презъ счупенитѣ прозорци отъ време на време се чува детски плачъ, носенъ отъ вѣтъра! . . .

Бѣха дни, когато и въ тая кжща бѣ весело и радостно... Следъ смъртъта на бащата настанаха лоши сирашки дни. . . Бѣдната майка-вдовица! . . Сърдцето ѝ се кжсаше отъ болка по милитѣ ѝ рожби. . . Отъ тъмно утро до кжсна вечеръ тя е на работа по чужди кжщи, да изкара парче хлѣбъ за сиромашкитѣ си децица. . .

А децата? ! . . По цѣль день сами, гладни, боси, голи! . . Въ полуструтената кжщурка и днесъ тѣ сж самъ-самички! . . . Изпокжсанитѣ имъ дрешки едва покриватъ измръзналитѣ тѣла. . . Нито искрица огънь! . . И когато вѣтърътъ се усилва, въ студената имъ стаячка презъ счупенитѣ прозорци навлиза снѣгъ! . . . Трѣпки побиватъ децата! Малкото братче едва повдига посинѣлитѣ си и подути отъ студъ ржчички и жално плаче! . . .

*) Изъ сборника „Чикъ-чирикъ“ отъ Ранъ-Босилекъ, изд. „Хемусъ“, 1925 год.

Сестричката сѣди до него, милва го, цѣлува го и го тѣши съ думитѣ:

(Учительтъ декламира).

— Харесватъ ли ви, деца, тия думички на сестричката?

— Кой иска да научимъ думичкитѣ?

— Добре, тогава! Азъ ще ви ги кажа още единъ пжтъ. (Учительтъ декламира втори пжтъ стихотворението).

— Деца, азъ съмъ написалъ тия думички на черната дѣска. Прочетете си ги всички тихичко. (Черната дѣска се обръща; ученицитѣ тихичко прочитатъ текста на стихотворението).

— Кой ще прочете самъ думичкитѣ! Още единъ!

— Кой казва тия думички? Защо му ги казва? Какво е на сестричката, като гледа измръзналото си братче? Защо го теши тя? Какво му казва най-напредъ? — Братче, пакъ сме двама, и днесъ пакъ безъ мама. — Има ли другъ нѣкой, освенъ тѣхъ въ стаичката? Какво става на сестричката, като плаче братчето? Какво му казва тя? — Но недей ми плака. Тука сме самички. — Може ли съ нѣщо да му помогне сестричката? Кжде усѣща братчето най-силно студа? — На ржчичкитѣ. — Какво можеше да направи тя, ако имаше огънь? Какво иска да направи тя, понеже нѣма нито искрица огънь? Какво му казва? — Дай да стопли кака малкитѣ ржчички. Тѣ сж ледъ студени. Искра огнецъ нѣма.

— Какво разбирате, деца, като кажемъ: „тѣ сж ледъ студени?“ Кое е студено като ледъ? Още? Какви сж били ржчичкитѣ на братчето? Ледъ студени. Какво разбираме като кажемъ: „Искра огнецъ нѣма?“ Още? Какво е това искра? Кой е виждалъ искри? Кжде? Какво разбираме подъ думитѣ: „искра огнецъ нѣма?“ Какво иска да направи сестричката, за да утѣши братчето? И какво му казва? — Но азъ на колѣне, братче, ще те взема. И ще дѣхамъ, дѣхамъ, малкитѣ ржчички;

Колко картини си представяме, като прочетемъ думичкитѣ? — Две — Коя е първата картинка? Опиши ми я по-подробно! Кой отъ васъ иска да бжде малкото братче? Кой ще бжде сестричето? Ха, сега да си направимъ тая картинка! Сестричката може ли да каже думичкитѣ? Прочети ги! Какво прави сестричката следъ това? — Взема братчето на колѣнетѣ си и дѣха на ржчичкитѣ му. — Да си направимъ сега и втората картинка!

Кои думички казва сестричката най-напредъ? Какво иска да припомни на братчето си? — Че пакъ сж двама, че пакъ сж безъ мама. — Съ какъвъ гласъ сестричката изговаря тия думички? На кои думички трѣбва да усилимъ гласа си? Защо? Още? Кой ще ги каже? Още единъ! Още единъ! Кой каза най-хубаво думичкитѣ? Защо? Какво направи той следъ думичката братче? На кои думички усили гласа? Се-

га единъ да каже думичкитѣ още по-хубаво! Още единъ! По нататъкъ какво казва сестричката на братчето си? Какво го моли? Съ коя думичка го моли да не плаче? Какъ ще кажемъ тогава тая думичка? — По-силно! Защо да не плаче? — Защото сж самички. Думата „самички“ какъ ще кажемъ? Кой ще ми каже тия думички, както трѣбва? Още единъ! Кой каза думичкитѣ най-хубаво? Защо? Още?

(По сѣщия начинъ се обработва до край формата на цѣлото стихотворение).

— Кой може отъ васъ да ми каже думичкитѣ на сестричката? Другъ! Още единъ! Внимание! Азъ ще ви кажа думичкитѣ. (Учительтъ декламира).

Кой ще излѣзе и ми каже думичкитѣ, безъ да му помагамъ? Другъ! Още единъ и т. н. Извадете си тетрадкитѣ! Препишете си думичкитѣ!

Ат. Чешмеджиевъ,

учил. инспекторъ въ Станимака.

ПОДГОТОВКА ЗА ЗИМАТА.

(Комплексна тема за II отдѣление).

А. Срѣдъ природата презъ късна есенъ.

а *Излетъ* изъ полето, градинитѣ, парка и т. н. Наблюдение края на листопада. Втвърдяване калъта по улицитѣ сутринь; появяване ледъ по блатата, локвитѣ и сждоветѣ съ вода. Първи снѣжинки.

б) *Наблюдение* постепенното изстиване на въздуха и отбелязване въ календаря за наблюденията.

в) *Подготвяне на овоцната градина* за зимуване. Обвиваме стѣблата на младитѣ дръвчета съ слама и парцали.

Четене стихотворения и разкази въ връзка съ комплексната тема. *Рисуване* случки и преживѣлици отъ децата — индивидуално и колективно. *Писане* — индивидуални и колективни съчинения, като се дава по-голяма свобода и самостоятелност на децата.

Литературенъ и музикаленъ материалъ изъ сборникитѣ на К. Домусчиевъ, Ранъ Босилекъ, музикалнитѣ сборници на Д. Бойчевъ, Д. Христовъ и др.

Б. Облѣкло и обувки.

1. Облѣкло.

а) Видове облѣкла: сезонни облѣкла (лѣтни, зимни); формени облѣкла (войнишки, офицерски, стражарски, ученишки и т. н.). Облѣклата на възрастнитѣ и децата.

б) Описание отъ децата на различни дрехи и отгатване по тѣхъ възрастъта, професията и годишн. време.

Пословици и гатанки за облѣклото.

в) Материали за облѣкло: ленъ, вълна, конопъ, памукъ хартия, коприна, коприва. Видове платове по дебелината на нишките, по тъкането (ситно, рѣдко, тънко, дебело — четворно, сукно, шаекъ, платно и т. н.). Ленена, книжна, вълнена и памучна нишка въ една или друга тъканъ.

Разглеждане вълна, отъ която се правятъ нишки, ленъ (растение) — чуканъ, разчесанъ, ленено парче и ленена дреха, вата; пашкули, ако има и буби, семена, коприна, парче отъ коприна и копринена дреха; вълна — бѣла, черна и сива, прана и влачена вълна, вълненъ платъ и дреха; памукъ — растение и семена, пречистенъ памукъ, памученъ платъ и дреха. Приготвяне отъ децата конци отъ вълна, памукъ, ленени влакна.

Допълване класната сбирка съ материали за облѣкло. Различнитъ памучни, ленени, копринени, вълнени и пр. парчета ще се изрѣжатъ правилно, ще се залепятъ на картончета и ще имъ се поставятъ надписи.

Наблюдение станъ за тъкане на платна и платове — домашенъ и фабриченъ, може и модели.

г) Дебели или топли дрехи. Защо на зимнитъ дрехи поставатъ вата и дебела подплата. Дрехитъ топлятъ или поддържатъ топлината. Опити съ термометъра, доколко една или друга тъканъ пропуска топлината. Да се обвие топката на термометъра съ памукъ, или съ кожа, или съ парче отъ нѣкоя материя и да се остави на студено.

д) Лѣтнитъ дрехи и платове и свойствата имъ. Боядисване на лѣтнитъ и зимни платове. Непромокаеми платове — брызенти и покрити съ гума.

е) Четене подходящи четива за обработка на ленъ, конопъ, отглеждане на копринена буба, памукъ, овци и т. н.

ж) Писане имената на материалитъ; съставяне подходящи разказчета. Стилни упражнения, отговарящи на въпроситъ: какво работи тъкачътъ, предачката, земледѣлецътъ, скотовѣдецътъ, даракчията, бояджията и т. н. Предаване прочетътъ на работата съ пълни изречения. Фиксиране детското внимание върху главнитъ букви, препинателнитъ знаци, сричките и упражнения съ тяхъ. Упражнение въ правилно и свързано разказване.

з) Задачи съ ценитъ на платна и платове. Запознаване съ мѣрките за дължина — стотинките имъ подраздѣления. Монети.

2. Въ шивачницата. а) Шивачътъ и помощникитъ му. Условия за работа: помѣщение, освѣтление, чистота и въздухъ. Какъ работятъ. Маса за кроене на дрехитъ и поза на шивачитъ. Обстановка: полици и шкафове съ материали, закачалки съ готови дрехи и други незавършени. Инструменти за работа.

б) Видове дрехи при шивачътъ : костюми, палта, панталони, джилетки, балтони, пардесюта. . . Отъ какви платове сж направени. Процесъ на работата : вземане мърка и записване отъ децата въ записнитѣ тетрадки, кроене. Защо кроячътъ е обикновено майсторътъ, а не калфитѣ и чирацитѣ.

в) Крачна и ржчна машина. Работа съ игла — пришиване и обшиване. Раглеждане на различни готови дрехи.

г) Работа на майстора и помощницитѣ му, разпредѣление на труда. Заплащане, обикновена и усилена работа. Работа по поржчка и готови дрехи.

д) Излети до фабриката за платове. Помѣщение, освѣтление, станове и др. машини и приспособления. Условия за работа въ фабрицитѣ.

е) Излеть до магазина за готови дрехи.

ж) Хигиена на дрехитѣ. Пране. Опити въ класъ : изчистване на петна отъ мазнини. Беседа за сапуня — направа и свойства. Необходимостъ отъ прането и гладенето.

3. Перални. а) Условия за работа — обстановка и принадлежности. Ржчно и механическо пране. Подържане чистотата въ пералнята.

б) *Смѣтане* — Задачи съ комбиниране дветѣ действия — събиране и изваждане, съ материалъ изъ третираната комплексна областъ.

в) *Четене* — разкази и стихотворения съ подходяще изъ сжщата областъ съдържание.

г) Пѣние подходящи пѣсни, рисуване илюстративно и паметно на сцени изъ живота на шивачитѣ, перачкитѣ, различни инструменти и т. н., моделиране и изрѣзване кройки за малки дрехи отъ хартия и платъ, шиене отъ децата.

4. Обувки.

а) Предметенъ урокъ за кожата. Какъ се добива кожата отъ овца, крава, волъ и др. добитѣкъ. Пълно наблюдение на различни кожи за обуца — кожи за лице, за подплата, гьонъ, (хромъ, марокинъ, лакъ и т. н.). Кожи отъ крава, куче, теле, овца, коза и т. н.

б) Работа въ обуцарницата. Майсторъ и помощницитѣ му. Условия за работа — маса за кройки и столчета, инструменти и работа съ тѣхъ. Помѣщение и освѣтление, въздухъ. Поза на работницитѣ при работа. Процесъ на работата : вземане мърка отъ кракъ, кройка, навасване кожата въ вода и обтягането ѝ на калжпа съ гвоздеи и т. н. Мазане на обуцата съ вакса или смазка. Подържане и пазене на обуцата.

Работа по поржчка, за магазина и за пазара.

в) *Смѣтане*. Задачи изъ тази областъ. Нови правила и самостоятелна работа. Мърки за тежина — купуване кожи, гвоздеи, клечки. . . Изкръпване на обуца и поставяне на подметки — задачи.

г. Въ магазина за готови обуща. Наблюдение на различни обуща: мъжки, женски, детски, високи, половинки, чехли, пантофи, сандали, царвули, ботуши.

д) *Четене* подходящи четива и стихотворения. Разработка на четивото „Петровитъ обувки“ отъ читанката на Ст. Чилингировъ и Н. Монева.

е) *Писане* имената на обувката, кожитъ, инструментитъ и др. материали. Съставяне статийки по дадени теми и свободно написване въ тетрадкитъ. Граматични и правописни познания за изречението.

ж) *Рисуване* инструменти, обуща и илюстриране сцени изъ живота на обуваритъ и кожаритъ.

з) *Моделиране* изъ сжщата областъ и изрѣзване отъ хартия кройки за обуща, шиене терлици отъ платъ и изработка на сжщитъ отъ лико (рафия) и канапъ.

и) *Гимнастика* — подражателни игри, придружени съ пѣсни.

Посочениятъ учебенъ материалъ изъ комплексната областъ ще се разпредѣли на учебни единици и часове по предметно учение, смѣтане, четене, писане, рисуване, моделиране, моз. рисуване, р. работа, пѣние и гимнастика.

Кети Женцеръ.

СВОБОДНИ ДЕТСКИ ИГРИ.

1. Черъ човѣкъ.

Мѣсто: Салонъ или игрище.

Брой на играчитъ: 10 до 40

Помагала: 4 знаменца.

Уредба. Отбелязваме на земята правоъгълникъ, дългъ 50 крачки и широкъ 30. На върха на всѣки жгълъ забиваме по едно знаменце. Кжситъ страни на правоъгълника служатъ за приближища.

Всички играчи, освенъ единъ, нареченъ „черъ човѣкъ“, се нареждатъ край едната кжса страна на правоъгълника. „Черниятъ човѣкъ“ застава на срещуположната страна.

Ходъ на играта, правила. Черниятъ човѣкъ започва играта. Той пита:

— Кой се бои отъ черниятъ човѣкъ?

Играчитъ отговарятъ:

— Никой!

Въ сжщия мигъ играчитъ и черниятъ човѣкъ се затичватъ едни срещу други.

Когато се срещнатъ, черниятъ човѣкъ се стреми да удари леко съ ръка, колкото е възможно повече играчи и да ги плени. Ударенитъ ставатъ негови помощници и могатъ сжщо

да пленятъ другитѣ, но само черниятъ човѣкъ има право да пита :

— Кой се бои отъ черния човѣкъ ?

Играта продължава, докато всички играчи бждатъ пленени. Ако се повтори, последниятъ ударенъ става черъ човѣкъ.

Гръшки. 1. Да се излиза вѣнъ отъ границитѣ на право-жгълника.

2. Да се блъскатъ грубо или да се събарятъ играчитѣ.

3. Да се връщатъ назадъ, когато сж започнали да тичатъ

Всѣки играчъ, който сгрѣши, става веднага помощникъ на черния човѣкъ.

Варианти. 1. Черниятъ човѣкъ и неговитѣ помощници могатъ да пленяватъ и следъ два или три удара.

2. Черниятъ човѣкъ и помощницитѣ му се залавятъ за ржце и образуватъ верига.

2. Риболовъ.

Мѣсто : Салонъ или игрище.

Брой на играчитѣ : 5 до 20.

Помогала : Толкова кърпи, колкото играчи, 6 знаменца.

Уредба : Правожгълно мѣсто, отбелязано съ 4 знаменца, забити въ върховетѣ на 4 жгли. То е дълго 40 до 50 крачки и широко отъ 25 до 30. Жилището на рибаря се означава съ 3 знаменца, забити на 6 крачки разстояние едно отъ друго въ срѣдата на една отъ кжситѣ страни на правожгълника.

Единъ отъ играчитѣ става „рибаръ“ и отива въ своето „жилище“. Другитѣ съ кърпи въ ржка се прѣскатъ изъ игрището : тѣ сж „риби“.

Ходъ на играта, правила. Рибарѣтъ излиза отъ жилището, обтѣга напредъ дветѣ си ржце и ги сключва. Така тича изъ игрището и се стреми да засегне нѣкоя риба и да я хване. Всѣки гледа да избѣга. Щомъ досегне нѣкого, рибарѣтъ извиква : „Плененъ“ !

Веднага и двамата се затичватъ къмъ жилището. Рибитѣ ги преследватъ, като ги удрятъ съ кърпитѣ си по гърбоветѣ.

Пленикѣтъ става рибаръ, хваща своя другаръ за ржка и двамата се спускатъ да ловятъ риби, като ги засѣгатъ съ свободнитѣ си ржце.

Щомъ успѣятъ, отпускатъ ржцетѣ си и тичатъ къмъ жилището.

Лека -- полека веригата на рибаритѣ се увеличава. Ако тя се скжса, всички рибари трѣбва да се спасяватъ въ жилището.

Рибитѣ ги преследватъ и ги удрятъ съ кърпитѣ си.

Играта продължава, докато всички играчи бждатъ заловени.

Гръшки. 1 Да се излиза отъ мѣстото, опредѣлено за игра. Всѣки сгрѣшилъ играчъ става пленникъ.

2. Да се скжса веригата.

3 Да се удря съ кърпата не въ гърба, а на друго мѣсто.

3 Ловъ на лисица:

Мѣсто: Гора или вълнообразна мѣстность.

Брой на играчитѣ: 10 до 20.

Помагала: хиляда хартиени кжчета, голѣми около 5 кв. см.; ивица отъ платъ.

Урдеба: Избира се скривалище въ нѣкой кжтъ на игрището.

Всички играчи се събиратъ тамъ. Единъ отъ тѣхъ става лисица. Закачатъ на рамото му ивицата така, че лесно да може да се откачи. Лисицата поставя въ джобовѣтъ си или въ торбичка хартиенитѣ кжчета.

Ходъ на играта, правила. Лисицата излиза отъ скривалището и пуска на всѣки десетъ крачки по една хартийка. Следъ десетъ минути кучетата излизатъ на ловъ. Върватъ по дирята, отбелязана съ хартийкитѣ.

Последниятъ играчъ ги събира. Щомъ съгледатъ лисицата, кучетата започватъ да я преследватъ. Едно отъ тѣхъ се мжчи да откачи ивицата, закачена на рамото ѝ.

Сполучи ли, лисицата е заловена.

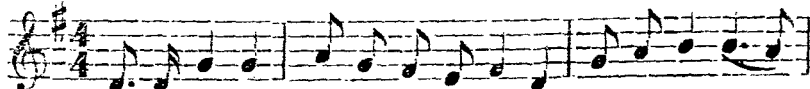
Ако до полвинъ часъ не я заловятъ, смѣта се, че тя е победителка, и играта започва отново.

Вариантъ. Ако играчитѣ сж много, могатъ да се разделятъ на нѣколко групи съ нѣколко скривалища. Играчитѣ тогава закачатъ на ржкавитѣ си разноцвѣтни ивици и употребяватъ разноцвѣтни хартийки. Всѣка група има свое скривалище, своя лисица и свой цвѣтъ.

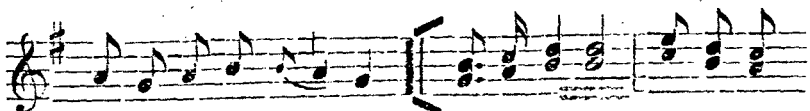
Есененъ вѣтъръ

Allegro.

Ст. Ц. Даскаловъ

Изъ се-ло-то лютъ и гнѣвънъ бѣ-га се-вер-ня-кътъ

с'дрѣвно-ва то-я-га! се-вер-ня-кътъ с'калнитѣ

царву-ли, де как-во за- стигне бий и бру-ли.

Свърна тамъ възъ бѣлитѣ тополи,
Дето връхъ въ небето сж заболи.
Стволи бие, златни листи рони,
Златни листи отъ сребристи клони.

Ей го после пакъ забрули
Сгушенитѣ задъ купата дюли.
И доде гнѣвътъ му се насити,
Станаха на циганки горкитѣ.

Свела се е като мжченица
Тамъ срѣдъ двора старата черница,
А до нея клонестата круша
Тихитѣ ѝ жалби мъкомъ слуша.

Слуша и си праздно гнѣздо люлка
Като майка, като скръбна булка...
Лютъ и гнѣвенъ изъ селото бѣга
Севернякътъ съ дългата тояга.

Ас. Развѣтниковъ.

Зима.

Andante.

Б. Томевъ

Зима дой- де, снѣгъ за- хва- на, нѣма пти че

да за-пѣй Вредъ сту- де- но ве-че ста- на,

Всѣки ти-ча да се сгрѣй. да се сгрѣй.

61

2. Никой нѣма на полето,
Всѣкой въ кѣщи се прибаль,
Седналъ свилъ се до Кюмбе то,
я пѣкъ огънь е наклалъ.

3. А по пѣтя, вижъ, треперятъ
И съ невесели лица
Ходятъ хлѣбецъ да намѣрятъ
Сиромашкитѣ деца.

Ив. Вазовъ

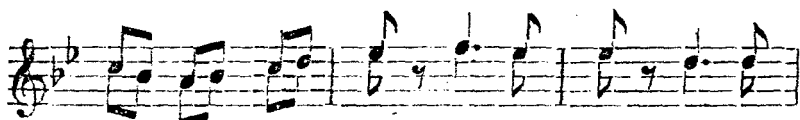
Птички и снѣжинки.

Мазурка.

Беню Тотевъ

Ей, втурна се пакъ подра- ни- ла- та е-сень връхъ

стари- я бръстѣ па на- бър- зо из- го- ни и

листецъ по-сърналъ, и птич-ки и

пѣ-сень. Чер-нѣй се гнѣздо срѣдѣ ого-лени кло-ни

И

Тра-ла-ла- ла, ла, ла

трала, ла, ла, ла, ла. Чер нѣй се гнѣздо срѣдъ о-го-

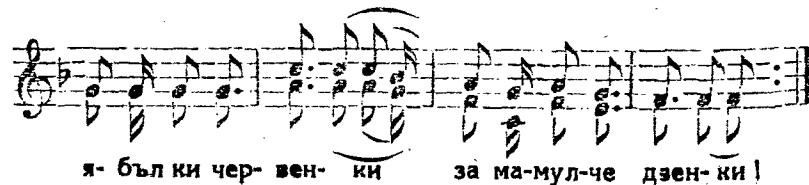
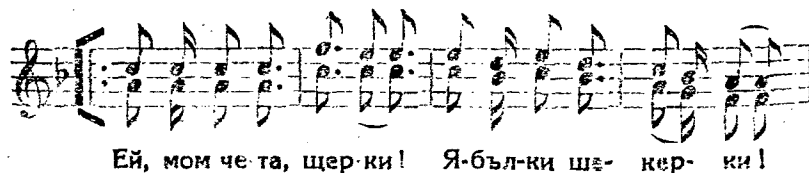
А ето и зимата. Снѣжни звездички
 Налитатъ на рояци пакъ отъ небето
 И гонятъ се, виятъ се—сжщо катъ птички.
 Охъ, тѣ ли ще пълнятъ до пролѣтъ гнѣздото
 Тра-ла-ла-ла-ла, тра-ла-ла-ла-ла-ла,
 Охъ, тѣ ли ще пълнятъ до пролѣтъ гнѣздото.

Кир. Христовъ.

Ябълкаринъ.

Живо.

Ст. Ц. Даскаловъ.

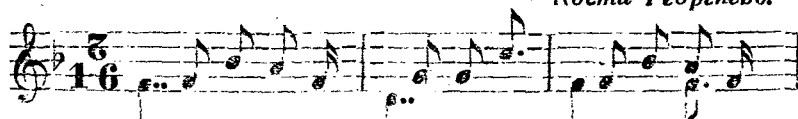
2. Ябълки червенки
За мамулче двенки,
Пълничка паница
За ока пшеница:
— Хайде, хайде, хайде,
Тукъ не ще приспивамъ
Хайде, хайде, хайде,
Вече си отивамъ.

3. Кой ги не опита,
После ще да пита
Пита и повтаря:
— Де е ябълкаря?
— Хайде, хайде, хайде
Ябълки червенки,
Хайде, хайде, хайде
За мамулче-двенки!

Н. Моновъ.

Хорце.

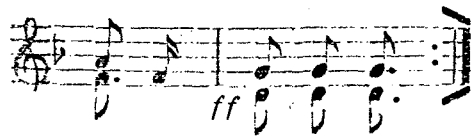
Коста Георгиевъ.

Хайде всички за рж-це да му друсне-
Хай — — — де — — — на — хор —

ме хор-це ле-ко спръсти Хай-де
це ла - ко хопъ, хопъ, хопъ, сил —

сил но
но Тропъ-тропъ тропъ.

2. А пъкъ сега на кравай,
Ехъ, че сладко се играй!
Хопъ, хопъ-хопъ, плясь съ ржце
Ехъ, че весело хорце!

Ст. Дриновъ.

Ил. Н-овъ — Габрово.

Зимна картинка.

(урокъ въ III отд.)

Като вальсъ.

Велико Мялковъ.

mf Спускатъ се снѣ-жин-ки го-ре отъ не-

f бе, сѣ-кашъ пе-пе-руд-

ки ка-цатъ из-по-ле.

2) Всичкитѣ сж бѣли
Гиздави звезди;
Кацатъ и затрупватъ
Рохкитѣ бразди.

3) А децата малки
Въ цѣлата махла
Хвърлятъ горе шапки
И крѣщатъ: „ура“!

4) Какъ тупятъ отъ радостъ
Малкитѣ сърдца!
Какъ щастливо скачатъ
Трезвитѣ деца! . . .

К. Митевъ.

Разработка. — Деца, я погледнете презъ прозорцитѣ навънъ!

— Какво виждате? — Снѣжинки. — Какви сж тѣ? — Малки.
— Преди обѣдъ какви бѣха? — Голѣми, прилични на бѣли парцалчета. — На какво приличаха още? — На звездички.
— Още? — На пеперудки. — Кои снѣжинки сж по хубави? — Голѣмитѣ. — Отъ кжде падатъ тѣ? — Отъ небето. — А кжде падатъ? — На всѣкжде. — Въ полето върху какво падатъ? — Върху изоранитѣ низи. — Ами децата какъ посрѣщатъ снѣжинкитѣ? — Кои деца най-много играятъ? — Малкитѣ. — Отъ цѣлия градъ ли се събиратъ тѣ? — Не, само отъ махлата. Какво правятъ децата? — Тичатъ, скачатъ и си хвърлятъ топкитѣ на горе. — Какво викатъ? — Викатъ „ура“ — Когато викатъ силно, какво казваме, че правятъ? — Че крѣщатъ. — Ко-

гато децата тичатъ или се радватъ, какво усѣщатъ въ гърдитъ си? — Туптятъ имъ сърдцата. — Кой деца скачатъ? — Веселитъ, послушнитъ. — Които деца слушатъ, не пиятъ, обичатъ другитъ, носятъ се добре. Какъ се наричатъ? — Въздържатели или трезви деца. — Така! — Децата, какво трѣбва да направимъ, ако поискаме да си запомнимъ всичко това? — Да си го нарисуваме. — Тогава какво ще имаме? — *Зимна картинка*. — И тъй, кажете ми за какво си говорихме, или какво описвахме? — *Зимна картинка*. — Безъ да я рисуваме, какъ можемъ още да я запомнимъ? — Като си напишемъ съчинение или стихотворение! — Какво заглавие ще сложимъ? — *Зимна картинка*. — Първо за какво говорихме? — За снѣжинкитъ. — Какъ падатъ тѣ? — Спускатъ се. — Тогава какво ще кажемъ? — *Спускатъ се снѣжинки*. — Отъ къде? — *Горе отъ небе*. — Сякашъ какво се спуща? — *Сякашъ пеперудки*. — Какво правятъ? — *Кацатъ изъ поле*. — Всичитъ какви сж? — *Всичкитъ сж бѣли*. — Хубави или гиздави като какво? — *Гиздави звезди*. — Падатъ и какво затрупватъ? — *Падатъ и затрупватъ рохкитъ бразди*. . . . (Учителътъ построява и записва и останалитъ два стиха, като при всѣко записване куплетътъ се чете отъ дете). — Да прочете единъ цѣлото стихотворение! — Всички да го прочетемъ. — Сега, вмѣсто да учимъ стихотворението на изустъ, азъ ще ви го изпѣя, и така по-лесно ще го запомнимъ. (Учителътъ пѣе). — Хайде всички следъ мене тихо! (Пѣятъ) — Още единъ пжтъ! — Внимане деца! Искамъ да прочетете първия редъ отъ първия стихъ — *Спускатъ се снѣжинки*. — Завършва ли мисълта? — Не! — Какво трѣбва да се направи? — Да се отговори, отъ къде се спущатъ снѣжинкитъ. — Добре, отговорете! — *Горе отъ небе*. — Сега азъ ще изпѣя първия редъ (Пѣе). Какъ ви се вижда? — Не е хубаво, учителю, не се завършва пѣсенъта. — Изпѣйте втория редъ, за да ми отговорите пакъ! — Хайде сега да повторимъ двата реда! (Учителътъ пѣе първия редъ, а децата — втория) Сега да се размѣнимъ! — Да изпѣемъ всички цѣлата пѣсенъ! — Азъ ще прочета първия стихъ. Слушайте, какъ ще чета! (Чете речетативно, безъ да се спира на припинателнитъ знаци). — Сега слушайте пакъ! (Чете съ дикция — много хубаво). Кой пжтъ четохъ похубаво? — Втория. — Ние до сега пѣхме пѣсенъта, както четохъ първия пжтъ. — Сега искамъ да пѣемъ, както втория пжтъ четохъ! — Първия и втория редове ще пѣемъ тихо, третия — силно, а при четвъртия постепенно ще затихваме.

Пятъ пѣсенъта съ движения :

Спускатъ се снѣжинки. — Вдигнати ржцетъ джообразно, постепенно се снишаватъ, като се движатъ прѣститъ.

Горе отъ небе. — Ржцетъ оставатъ въ положение на джга съ отворени прѣсти, плътно допрѣни, обѣрнати къмъ погледа. Кацането на пеперудкитъ изразяватъ съ отворени

ръце, допрѣни палци, а останалитѣ прѣсти образуватъ крилца. Огъ височината на главата се движатъ крилцата, като слабо се сгъватъ и разгъватъ, докато палцитѣ се подпратъ на чина и т. н.

Така разработи г. Вел. Мянковъ пѣсенята „Зимна картина“ въ III. отдѣление, като остави дълбоко убеждение у децата, че тѣ сж творци на текста. Това постигване даде възможностъ да се вникне дълбоко въ съдържанието, леко да се запомни и живо и непринудено да се пѣе,

Изъ училището и живота.

(Вести и бележки).

Училищна реформа въ Англия. Отъ началото на тая година въ Англия се прилага новъ законъ за народно просвѣщение. Съ него се прокарватъ важни промѣни въ училищната система. Разчленението на последната съответства на главнитѣ периоди отъ психо-физическото развитие на детето. За всѣки периодъ е опредѣлено отдѣлно училище. Споредъ това, английскитѣ общообразователни училища се дѣлятъ на четири степени: 1) за деца отъ 5 до 11 години, 2) за юноши отъ 12 до 15 години, 3) за младежи отъ 16 до 18 години и 4) за младежи надъ 18 години.

Училището отъ първа степенъ, което донѣкжде съответствува на нашето пълно основно училище, е съ 6 отдѣления. Училищата отъ втора и трета степенъ иматъ по 3 класа и по нѣколко отдѣла. Следъ шестата учебна година даровититѣ деца се отдѣлятъ отъ по-малко интелигентнитѣ. Специална комисиия възъ основа на подробни психо-физиологически изследвания разпредѣля ученицитѣ по отдѣли, класове и паралелки. Даровититѣ се подготвятъ за висше образование. Другитѣ следъ деветата учебна година се насочватъ къмъ професионалнитѣ училища или къмъ практическа дейность.

Училищата отъ трета степенъ сж подготвителенъ курсъ за университета и други висши училища.

Новото въ тази организация е, че всѣко дете отъ 12-годишната си възраст нататѣкъ получава образование споредъ индивидуалнитѣ си дарби и наклонности.

Подборъ на ученицитѣ въ германскитѣ основни училища. Курсътъ на германското основно училище е осемгодишенъ. Отъ първата до четвъртата учебна година включително ученицитѣ отъ всѣко отдѣление (класъ) се разпредѣлятъ въ три вида паралелки: 1) за нормални деца, 2) за по-вѣтарящи отдѣлението и 3) за закъснѣли въ развитието си.

Отъ петата учебна година нагоре се уреждатъ и четвърти видъ паралелки — за даровити деца.

Обучението въ различнитъ паралелки се води по отдѣлни програми. Най-лека е програмата за закъснѣлитъ въ въ развитието си деца, а най-претрупана е оная за даровититъ. На учителитъ, които ръководятъ паралелки отъ повтарящи ученици, е предоставено да подбиратъ отъ програмата за нормалнитъ само онова учебно градиво, което ученицитъ имъ не сж могли да усвоятъ презъ предходната година.

Ученицитъ се разпрѣделятъ по паралелки отъ комисия, съставена отъ учители, лѣкари и бащата на всѣко дете. Своитъ решения комисията взима възъ основа на специални психо-физиологически изследвания, на наблюденията на учителитъ и на сведенията, които даватъ родителитъ за децата си.

Благодарение на тоя подборъ, могатъ да се образуватъ хомогенни класове. Въ всѣка паралелка влизатъ ученици съ приблизително еднакво развитие и подготовка. Това позволява да се нагажда обучението къмъ индивидуалнитъ особености на ученицитъ. Всѣка група ученици учи, напредва и се развива споредъ своитъ сили и способности. Закъснѣлитъ въ развитието си и повтарящитъ ученици не сж спънка за напредъка на нормалнитъ и даровититъ, както и последнитъ не сж пречка за естественото развитие на първитъ.

Подборъ на ученицитъ въ Лиежъ. Училищното настоятелство на гр. Лиежъ (Белгия) е уредило бюро за методически наблюдения и изследване на ученицитъ отъ основнитъ училища.

На бюрото се възлагатъ следнитъ длъжности:

1. Да подлага на планомѣрни медико — психологически изследвания всички ученици и, споредъ полученитъ резултати, да ги разпрѣделя въ хомогенни класове.

2. Да отдѣля аномалнитъ отъ нормалнитъ деца.

3. Да подбира най-даровититъ и да урежда отдѣлни класове за тѣхъ.

4. Да уплътва ученицитъ, следъ като завършатъ основното училище, да си избиратъ професия, отговаряща на тѣхнитъ способности.

Противоалкохолно обучение въ Швеция. Шведското правителство издало наредба, съ която въвежда задължително противоалкохолно обучение въ всички основни и сръдни училища, доизлнителни курсове, институти за аномални, народни университети и др. Обучението трѣбва да се нагажда къмъ умственото развитие на ученицитъ и да се води така, че ясно да посочва както лошитъ последици отъ употребата на алкохолнитъ пития, така и ползата отъ въздържането.

На малкитъ деца ще се преподаватъ уроци, въ които ще се изтъква зловторното влияние на алкохола върху индивида,

За по голѣмитѣ ще се добавятъ нѣкои подробности, отъ които трѣбва да проличи общественото значение на противоалкохолната борба.

Противоалкохолното обучение трѣбва да се води въ връзка съ обучението по другитѣ учебни предмети, както се спазва принципа на концентрацията. Въ основното училище ще се свързва съ уроцитѣ по естествознание, въроучение, родинознание и история; въ долнитѣ класове на сръднитѣ училища — съ уроцитѣ по гражданско учение, биология, хигиена, история и въроучение; въ горнитѣ класове — съ ония по социалогия.

Децата и филмитѣ отъ войната. Секретариятъ на Обществото народитѣ обнародва резултатитѣ отъ една анкета, направена въ 76 училища въ Брадфордъ, върху въпроса, *какъ влияеть филмитѣ отъ войната върху децата.*

На всички деца били раздадени листове съ по нѣколко въпроса, достъпни за разбирането имъ, и били поканени да отговарятъ напълно самостоятелно и свободно. Получили се 4,000 отговора. Отъ тѣхъ 1,149 (598 отъ момчета и 551 отъ момичета) били проучени подробно.

Повечето отговори показватъ миролюбивия духъ на децата. 95% отъ ученицитѣ сж противъ войната, понеже тя носи страдания и загуби. За отбелязване е обстоятелството, че много отъ децата признаватъ права и на противника. Само 13% сж на противно мнение.

Филмитѣ отъ войната не възбуждатъ въ детската душа никаква омраза или злоба къмъ бившитѣ неприателски държави. Тия резултати сж насърчителни за ония, които работятъ за всеобщия миръ.

Основното образование въ Югославия. Отъ 1929 г. въ Югославия се прилага новъ законъ за основно образование. Споредъ него, курсътъ на основното училище е 8-годишенъ. Обучението е задължително за всички деца на възраст отъ 7 до 15 години. Децата, които желаятъ да получатъ сръдно образование, постъпватъ въ I. класъ отъ IV отделение; другитѣ продължаватъ образованието си въ основното училище. За деца на възраст отъ 4 до 7 години се откриватъ въ по-голѣмитѣ селища детски градини (забавачници).

Въ програмата на основното училище учебното градиво е наредено споредъ принципа на концентрацията. Въ горнитѣ отдѣления земледелието се изучава като отдѣленъ учебенъ предметъ. Въроучението се преподава отъ свещеници или учители. Всички учители сж задължени да се грижатъ за цѣлостното възпитание на ученицитѣ си.

При всѣко училище има трапезария, работилница, баня, градина и игрище. За всѣки 2,000 ученика се предвижда по единъ училищенъ лѣкарь.

При основните училища се уреждат курсове за неграмотни, по земледелие и по домакинство. Обучението въ тия курсове е задължително за всички младежи до 25-годишна възраст. Учебните занятия се водят отъ 1 ноемврий до 1 май.

Ревизията на основните училища е възложена на инспектора съ висше педагогическо образование или на учители съ сръдно образование, издържали инспекторски изпитъ.

Опрѣснителни курсове за училищни инспектори въ Ромъния. Ромънското министерство уредило презъ лѣтната ваканция т. г. при педагогическото училище въ Къмпулунгъ опрѣснителни курсове за инспекторитѣ на основните училища. Видни университетски професори, педагози, лѣкари и общественици чели лекции на следните теми :

1. Детска психология, 2. Съвременни педагогически течения, 3. Методи за изследване на детската индивидуалност, 4. Активниятъ учебенъ методъ, 5. Педагогика на детското училище, 6. Училищна хигиена, 7. Училищно законодателство и училищна организация, 8. Училищна статистика, 9. Практическата култури въ село, 10. Училищни работилници, 11. Училищни градини, 12. Училищни кооперации, 13. Физическо възпитание, 14. Музикално възпитание, 15. Обучение по рисуване, 16. Обществената роль на училището, 17. Културната и обществената роль на училищния инспекторъ, 18. Възпитателната стойностъ на социологическитѣ монографии, 19. Училището отъ социологическото гледище, 20. Ромънското основно училище въ сравнение съ чуждостранните училища, 21. Селото отъ стопанско гледище, 22. Културно село, 23. Хигиена и медицина на селото.

Книгописъ и рецензии.

Петъръ Флоровъ — Практиката ми по формознание и практ. геометрия въ III и IV отдѣления. *Ръководство за първоначални учители. Плѣвенъ, 1932 г. Цена 25 лв.*

Авторътъ на тази книга, вещь методикъ и практикъ, иде да подпомогне учителя въ работата му по единъ отъ ония учебни предмети, които често го озадачаватъ. Ръководството е раздѣлено на две части: теоритична и практична. Теорията е малко. Тамъ е казано само това, което е абсолютно необходимо въ работата на учителя. И толкозь по-добре. Теоритичнитѣ въпроси по формознание и практич. геометрия сж достатъчно разяснени въ нашата периодична педагогична книжина. Втората частъ отъ ръководството е практична. Разработени сж всички методически единици по формознание и пр. геометрия. Казахъ вече, че авторътъ е методикъ-практикъ. И тукъ е неговата сила. Лекциитѣ сж кратки, ясни и прецизни. Съ малко думи, съ малко въпроси се добива нужното за ученика знание. Важното въ случая е, че умѣло и майсторски се застъпватъ принципитѣ на нагледността, активността и самодейността. При всѣка методическа единица ученицитѣ наблюдаватъ, измѣрватъ, моделиратъ, чертаятъ и, унесени въ такава забавителна работа, тѣ сами естествено и непринудено откриватъ формитѣ, линиитѣ, жглитѣ и пр. Външната (сѣтивната) и вътрешната (интуитивно-моторната) нагледность се сливатъ. Децата творятъ. И творейки, добиватъ знания. А приложенията сж тъй разнообразни, че децата ставотъ напълно самодейни. Какво повече би се искало отъ това да видите, какъ учителътъ е „впрегналъ силитѣ на децата“, и тѣ сами намиратъ целесходността и естетичността на известни форми и практически ги прилагатъ въ собственото си творчество. Извадени отъ практическия животъ, знанията по формознание и пр. геометрия бързо се асимилиратъ и отново се връщатъ къмъ живота чрезъ разнообразнитѣ приложения, тъй обилно дадени при всѣки урокъ.

Вѣрвамъ, че никой учителъ не би взелъ лекциитѣ като шаблонъ, защото тѣ даватъ достатъчно материалъ за интересно и свободно учителево творчество.

Препоръчвамъ ръководството на колегитѣ първоначални учители. Б. Илиевъ.

Получени въ редакцията списания :

1. *Свободно възпитание*. Списание за педагогическа култура. Редакторъ: Димитъръ Т. Кацаровъ, София, ул. Бачо Киро, 15. Год. XI, кн. 1 — 2. Годишенъ абонаментъ 100 лева.

2. *Българско училище*. Обществено-педагогическо списание. Урежда редакционен комитетъ подъ редакторството на Д-ръ В. А. Мановъ, София — I, ул. Доспатъ, 42. Год. абонаментъ 100 лева за библиотеки и 80 лв. за други абонати.

3. *Учителска практика*. Списание за всъщидневната работа на учителя. Книгоиздателство „Хемусъ“, София, ул. Солунъ, 55. Год. III, кн. 1 и 2. Годишенъ абонаментъ 80 лв.

4. *Домъ и училище*. Списание за популяризиране възпитателната наука и практика. Редакторъ: Димитъръ п. Николовъ, София — 6, ул. Свиленица, 5. Год. III, кн. 1 и 2. Годишенъ абонаментъ 80 лева.

5. *Нашето дете*. Списание по отхранване, отглеждане и възпитание на децата. Редакторъ: Проф. Д-ръ Ст. Ватевъ, София, ул. Графъ Игнатиевъ, 24. Год. V, кн. 7 и 8. Годишенъ абонаментъ 50 лева.

6. *Учителска мисъл*. Месечно обществено-педагогическо списание. Редактори: М. Герасковъ и Хр. Негенцовъ, София, булевардъ Христо Ботевъ, 60. Год. IV, кн. 1 и 2. Годишенъ абонаментъ 120 лева.

7. *Училищенъ прегледъ*. София. Год. XXXI, кн. 7. Годишенъ абонаментъ 300 лева.

8. *Природа и наука*. Редактори: П. Бакаловъ, Ас. Златаровъ, Ст. Консуловъ и Ал. Радославовъ, София — VII, ул. Руенъ, 24. Год. III, кн. 1 и 2. Годишенъ абонаментъ 60 лева.

9. *Литературенъ гласъ*. Седмичникъ за литература, изкуство, наука и обществени въпроси. Редакторъ: Д. Б. Митовъ, София, ул. Бачо Киро, 2. Година V, бр. 161 — 167.

10. *Детски святъ*. Редактори: Ст. Чилингиоровъ, Д. Чолаковъ и Хр. Спасовски. София, Подуене, ул. Буная, 16. Год. XII, кн. 1 и 2. Годишенъ абонаментъ 40 лв.

11. *Детска радостъ*. Редакторъ: Ранъ Босилекъ. Книгоиздателство „Хемусъ“ — София. Год. XVI, кн. 1 и 2. Год. абонаментъ 40 лв.

КНИГИ:

1. *Методи за психо-педологично изследване на детето*. Отъ Г. Т. Гиздозъ, Л. Т. Краевъ и Ал. Хр. Цачевъ. Съ 23 фигури и 3 диаграми въ текста. Цена 120 лв. Доставка книгоиздателство „Хемусъ“, София, ул. Солунъ, 55.

2. *Практиката ми по формознание и практическа геометрия въ III и IV отдѣления*. Ръководство за първоначални учители. Отъ Петъръ Флоровъ, училищенъ инспекторъ. Плѣвень, 1932. Цена 25 лв.

3. *Мисъл и здраве*. Практически наставления за болнитъ, какъ сами да лѣкуватъ нервнитъ си разстройства чрезъ самовнушение. Отъ Д-ръ Ив. Тодоровъ. Трето допълнено издание. Книгоиздателство „Акация“, София. Цена 35 лева.

4) *Порокъ и младостъ*. Онанизмътъ у момчетата и мо-

мичетата. Отъ Д-ръ Л. Ляховски. Книгоиздателство „Акация“, София. Цена 10 лв.

5. *Естетична гимнастика*. Ритмични упражнения, пластика и детски игри, придружени съ музика. Отъ М. Лебиго и Кокерель. Превелъ Ст. К. Милевъ. Издава Ст. Атанасовъ, София, ул. Неофитъ Рилски, 36. Цена 40 лв.

6. *Дайте ми работа!* Ръчна работа за деца въ първоначалнитѣ училища. Отъ С. Полянски. Издава Ст. Атанасовъ, София, ул. Неофитъ Рилски, 36. Цена 30 лева.

7. *Книга на чудесата*. Приказки отъ цѣль свѣтъ, преразказани за деца и юноши отъ Николай Райновъ. Издава Ст. Атанасовъ, София, ул. Неофитъ Рилски, 36. Цена 30 лева.

8. *Торба приказки*. Отъ Николай Райновъ. Издава Ст. Атанасовъ, София, ул. Н. Рилски, 36. Цена 30 лв.

9. *100,000 защо*. Книга за развиване детската наблюдателност и самодейност. Отъ М. Илинъ. Превелъ Из. П. Ив. Издава Ст. Атанасовъ, София, улица Неофитъ Рилски, № 36. Цена 30 лева.

10. *Какъ да забавляваме децата*. Отъ Е. Голдбаумъ, ръководителка на курсъ за майки и възпитателки. Превелъ А. Н. Ангеловъ. № 1 — Книжки играчки, № 2 — Картонни играчки, № 3 — Играчки отъ кутийки, № 4 — Какво трѣбва да подаряватъ децата, № 5 — Разни играчки, № 6 — Разни кукли. Всѣка книжка по 12 лева. Книгоиздателство Ст. Георгиевъ, ул. Бачо Киро, 15, София.

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА, година XII (1932—1933).

Дава статии върху приложбата на съвременнитъ педагогически искания въ първоначалното училище и прогимназията; разглежда всички течения и прояви, които целятъ обновата на училището; поднася практически материали, съ които може да се подпомага учителовото творчество въ училищното обучение и възпитание.

Излиза всѣки месецъ отъ 1 октомврий 1932 год. до 1 юлий 1933 год. 8 книги годишно.

Годишенъ абонаментъ:

1. За България 60 лева. 2. За Чужбина 100 лева.

Абонаментътъ се предплаща.

Настоятель на „Педагогическа практика“ може да бжде всѣки, който запише най-малко 5 абоната. На настоятели и книжари се прави 20% отстъпка отъ абонамента.

Пълни годишни течения отъ изтеклитъ годишници на „Педагогическа практика“ се отстъпватъ по следнитъ цени:

год. V (1925—1926) — 40 лв.; год. VII (1927—1928) — 40 лв.;
год. X (1930—1931) — 50 лв.; год. XI (1931—1932) — 50 лв.

Всички други годишници сж изчерпани.

Непредплатени поръчки не се изпълняватъ.

Всичко, що се отнася до списанието — писма, пари и ръкописи — се изпраща на адресъ: Антонъ Борлаковъ, ул. Кр. Мирски, № 14, гр. Варна.

**Отъ администрацията на „Педагогическа практика“
могатъ да се доставятъ следнитъ книги:**

1. Добри Христовъ — Рой звездици. Часть I. Пѣсни за първоначалнитъ училища . 20 лв.
2. Добри Христовъ — Рой звездици. Часть II. Пѣсни за прогимназиитъ 20 лв.
3. Б. Върбановъ — Обществени грижи за децата въ Виена и Буда-Пеща . . 20 лв.
4. А. П. Нечаевъ — Измѣрване умствения развой на децата 20 лв.
5. М. Мещерски — Какъ да се уреждатъ градини при народнитъ училища . . . 10 лв.

За поръчки повече отъ 100 лв. се прави отстъпка 30%.

Непредплатени поръчки не се изпълняватъ.

№ 117

До Госп.

Първоначалното

училище

с. Казанлък

Муленско село

Адресният номеръ и точниятъ адресъ на абоната трѣбва да се посочватъ винаги, когато се изпращатъ суми срещу абонаментъ, когато се искатъ промѣни на адреси, неполучени книжки или каквито и да е справки отъ редакцията или администрацията на списанието.

Неполучени книжки трѣбва да се искатъ веднага следъ получаването на най-близката следъ тяхъ книжка.

Когато се изпращатъ суми съ пощенски записъ, трѣбва де се съобщава съ отдѣлно писмо, за коя годишна на списанието и за кои абонати се изпращатъ тѣ.

Въ „Педагогическа практика“ може да сътрудничи всѣки учителъ, който съ перото, мисълта и практиката си може да бжде полезенъ на учителството и училището.

Ръкописитѣ трѣбва да бждатъ написани само на една страница на листоветѣ чисто, четливо и съ официалния правописъ.